

Samrådsredogörelse Rågsveds naturreservat

Innehåll

Inledning	2
Hur samrådet har bedrivits	2
Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden.....	2
Allmänt om förslaget	2
Syfte	3
Avgränsning	4
Snösättra industriområde.....	5
Koloniområden.....	7
Föreskrifter	8
Reservatsbeslutets förenlighet med mål, planer, program och befintliga verksamheter.....	11
Skötselplan	12
Kulturmiljö	14
Rekreation och friluftsliv.....	15
Biltrafik	16
Övrigt.....	17
Kontorens sammanvägda ställningstagande	17
Inkomna synpunkter	18
Statliga och regionala myndigheter och förbund	18
Grannkommuner.....	22
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	23
Sakägare.....	32
Övriga remissinstanser	40
Övriga, ej sakägare.....	58

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Inledning

Denna samrådsredogörelse redovisar det samråd om förslag till beslut och skötselplan för bildande av Rågsveds naturreservat som hölls under december 2017-februari 2018 och de yttranden som har inkommit till Stockholms stad, samt exploateringskontorets, stadsbyggnadskontorets och miljöförvaltningens gemensamma ställningstaganden. Alla yttranden finns återgivna i sin helhet i avsnitt 5. Staden har i avsnitt 4 samlat olika synpunkter gällande olika ämnen som t.ex. avgränsning, föreskrifter, skötselplan, hundar, m.m.

Hur samrådet har bedrivits

Samrådet för naturreservatet pågick under perioden 15 december 2017 - 5 februari 2018. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, på Farsta och Högdalens bibliotek, på Enskede-Årsta Vantörs och Farsta stadsdelsförvaltningar, på medborgarkontoret i Rågsved samt på stadens hemsida om naturreservatsbildningar, <http://www.stockholm.se/KulturFritid/Park-och-natur/Naturreservat-i-Stockholms-stad1/Naturreservatsbildning/Ragsved/>.

Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Tidningen Årsta/Enskede lördagen den 13 januari 2018. Ett informationsbrev om samrådet och samrådsmötet delades ut till de boende i Hagsätra och Rågsved tisdagen den 9 januari 2018. Affischer om samrådet sattes upp på anslagstavlor i området. Öppet hus om förslaget hölls måndagen den 15 januari i Rågsveds Folkets hus. Ca 80 personer närvarade.

Remissen skickades ut till 15 sakägare samt 24 intresseföreningar och andra remissinstanser den 15 december 2017. Totalt har 74 remissvar inkommit.

Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om förslaget

Länsstyrelsen, Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning, Farsta stadsdelsförvaltning, Huddinge kommun, Stadsmuseet, Stockholms orienteringsförbund, Hyresgästföreningen Sydost, Vänsterpartiet Vantör, STF Stockholm lokalavdelning, Trafikkontoret, Snösätra

Norra fritidsträdgårdsförening och Föreningen Fagersjö Trädgårdsstad tillstyrker reservatsbildningen och ser positivt på att området får ett långsiktigt skydd.

Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar är glada åt att koloniområdena införlivas i det föreslagna naturreservatet och att deras verksamheter därmed säkerställs för framtiden. De anser emellertid att förslaget borde innehålla något fler texter som knyter an till koloniträdgårdsverksamheten och stockholmarnas behov av framtida odlingsytor.

Tyresåns vattenvårdsförbund ställer sig mycket positivt till reservatsbildningen, vilken bidrar positivt till att miljö kvalitetsnormen för Magelungen kan nås. Förbundet anser att det i förslaget till beslut bör lyftas fram att reservatet ingår i Tyresåns avrinningsområde. Som grund för beslutet bör även grönområdenas funktion för infiltration och rening av dagvatten lyftas fram och förtydligas, då detta förebygger framtida belastning på Magelungen, som annars är starkt påverkad av föroreningar från exploaterade områden runt sjön.

Även flertalet privatpersoner boende i Rågsved ställer sig positiva till reservatsförslaget.

En person motsätter sig förslaget, med motiveringen att området utgör en barriär mellan Fagersjö, Rågsved och Huddinge och att området upplevs som otryggt nattetid. Personen anser att det är viktigt med bra kommunikationsmöjligheter mellan områdena, speciellt för barn och ungdomar, och menar att en reservatsbildning skulle hindra en nödvändig utveckling av närmiljön.

Kontorens ställningstagande

Kontoren konstaterar att det finns ett stort stöd för att inrätta Rågsveds naturreservat. Reservatsförslaget håller öppet för att kopplingarna mellan omgivande stadsdelar för gång- och cykeltrafik kan förstärkas och att området kan utvecklas för ökad trygghet, bland annat genom bättre skötsel och fler målpunkter.

Syfte

Kräpplagruppen motsätter sig ett antal formuleringar i reservatsbeslutets syfte, då de anses öppna upp för framtida inslag som motverkar reservatets natursyften. Gruppen efterfrågar tydligare fokus på ekologiska värden, som i sin tur leder till god rekreation. Gruppen föreslår också att man i syftet anger att eventuella större anläggningar som t.ex. café bör förläggas till reservatets utkanter för att undvika att reservatets centrala delar utsätts för störning i form av

trafik och buller. Generellt motsätter man sig idén om att inkludera tillgänglighet och nutida kultur i syftet, med hänvisning till att Rågsveds friområde främst har två stora värden: biologisk mångfald och tystnad, och önskar att sådana satsningar hellre förläggs till lämpliga platser utanför reservatet.

Stockholms orienteringsförbund anser att syftet ska ta med hur organiserat friluftsliv och idrott ska vara möjlig i området.

Kontorens ställningstagande

Formuleringen av syftet i reservatsförslaget innebär att området i vissa delar ska vara mer stillsamt och i andra mer aktiva.

Att större anläggningar lokaliseras med hänsyn till områdets naturvärden har lagts till i syftet.

Syftet tar upp att organiserat friluftsliv och idrott ska vara möjlig i området. Hur sådant kan bedrivas kommer fortlöpande diskuteras inom reservatets ramar.

Avgränsning

Naturskyddsföreningen, Stockholms stadsmuseum, Stockholms orienteringsförbund, Vänsterpartiet Vantör, Enskede-Årsta stadsdelsförvaltning, STF Stockholm lokalavdelning, Föreningen Fagersjö trädgårdsstad, Snösätra Norra koloniträdgårdsförening och Kräpplagruppen anser att ytterligare delar av Rågsveds friområde inkluderas i reservatet samt att hela Snösätra upplogsområde bör ingå för att förhindra framtida bostadsbebyggelse. Föreningarna ifrågasätter också att Stockholms stad utelämnat flera nyckelbiotoper och förlämningsområden. Kräpplagruppen föreslår även att man anlägger en ekodukt över järnvägen vid Högdalstopparna.

Svenska kraftnät planerar förläggning av en markförlagd 400 kV-ledning mellan den befintliga terminalplatsen Örby och den planerade stationen Snösätra. Ledningen kommer att förläggas parallellt och söder om Nynäsbanan på en kortare delsträcka strax väster om Magelungsvägens korsning med järnvägen. Svenska kraftnät föreslår med anledning av detta att reservatsgränsen här justeras söderut, dvs söder om ledningssträckningen.

Flera privatpersoner har också uttalat sig om förslaget till avgränsning. Många anser att gränsdragningen öppnar upp för oönskad bebyggelse och flera boende vill att samtliga nyckelbiotoper i området ska ingå i reservatet liksom hela Snösätra industriområde. Några privatpersoner anser också att festplatsen vid Perssons betong bör ingå i reservatet, då den har ett stort kulturvärde för området. Flera

påpekar att skogsområdena upp mot befintlig bebyggelse används flitigt av förskolegrupper och boende i området.

Föreningen Fagersjö Trädgårdsstad vill att reservatsområdet utökas i Fagersjö till att omfatta strandområdet österut med tillhörande vattenområde fram till daghemmet vid Vildandsvägen. En privatperson påpekar att Fagersjöviken idag hålls efter med frivillig vassröjning och städning och att strandlinjen hotar att helt växa igen. Personen anser att sträckningen av det planerade naturreservatet innebär att permanenta igenväxningsproblematiken och yrkar därför på att sträckningen av naturreservatet ändras så att bevarande av Fagersjöviken och skapandet av en sundare sjö möjliggörs för nuvarande och kommande generationer.

Kontorens ställningstagande

För närliggande områden som i nuläget inte omfattas av reservatsbeslutet, t.ex. skogsområden, områden med fornlämningar, Perssons betong etc., gäller att framtida markanvändning prövas i en planprocess och eventuellt införlivas i ett senare skede.

Angående önskemål om att inkludera hela Snösätra industriområde i naturreservatet behöver möjligheterna för det norra området än så länge vara bredare än vad syfte och föreskrifter ger. Området kan införlivas i ett senare skede om utredningar visar att detta är lämpligt.

Vid Fagersjö har gränsen ändrats något, så att ca 60 meter till av strandlinjen och utanförliggande vattenområde kommer att ingå i reservatet. Eventuell nödvändig vassröjning och städning kommer att vara möjlig även inom reservatet, i stadens regi eller efter överenskommelse med staden.

Snösätra industriområde

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning påtalar att utvecklingen av den norra delen av Snösätra industriområde inte behandlas i beslut och skötselplan, vilket kan försvåra framtida utveckling av platsen. Förvaltningen efterfrågar därför att verksamhetsområdet hanteras i sin helhet och att utvecklingsinriktningen skrivs in i föreskrifter och skötselplan. Förvaltningen vill även lyfta att medel för renoivering av Snösättravägen, oavsett verksamhetsområdets framtida användning, bör avsättas i den ekonomiska kalkylen, samt att om verksamhetsområdet inte införlivas inom naturreservatet bör området detaljplaneläggas som parkmark.

Stockholms stadsmuseum ställer sig positiva till att även delar av Snösätra industriområde inkluderas i reservatet och återställs till

grönområde och påpekar att utformningen av grönmiljön bör ske med hänsyn till reservatets övriga karaktär och värden.

Vänsterpartiet Vantör anser att delar av nuvarande industriområde gärna kan reserveras för kulturella ändamål, t.ex. graffiti och andra föreningsdrivna aktiviteter. Vidare anser partiet att sanering av industriområdet kan göras i etapper, gärna genom växtbaserad sanering, vilket enligt tidigare svar från stadsbyggnadskontoret ska vara fullt möjligt.

Kräpplagruppen anser att all verksamhet på Snösätrastrand skall avvecklas, då upplags- eller kulturverksamhet på Snösätrastrand genererar bil- och servicetrafik in i centrum av naturreservatet och kan leda till nedskräpning. Kulturverksamheten har också lett till buller i form av fester sena kvällar och nattetid, särskilt sommartid, vilket stör boende i Rågsved och Huddinge. Gruppen föreslår att kulturverksamheten istället förläggs i anslutning till Cyklopen.

Även flera privatpersoner boende i området vill se en avveckling av hela Snösätraområdet. Många boende i Rågsved upplever att Snösätrastrand ger upphov till ljudstörningar, klotter, nedskräpning och otrygghet kriminell verksamhet och är förfulande för området.

Andra närboende ställer sig positiva till den nuvarande gatukonsten vid Snösätrastrand och önskar att kulturverksamheten får vara kvar i området. Flera privatpersoner framför önskemål om att bevara graffitiområdet i den omfattning det är idag, skapa samarbetsmöjligheter med olika aktörer och föreningar och öppna upp för olika kulturella möten och upplevelser. Önskemål framkom också om att boende i området ska få vara med och utveckla verksamheten.

En privatperson har amerikanska veteranbilar i sin lokal i södra delen av Snösätra industriområde. Personen påpekar att det skulle vara svårt att flytta verksamheten från området, då det är ont om liknande områden, med skäliga arrendekostnader i Stockholmstrakten.

Kräpplagruppen, Naturskyddsföreningen, och privatpersoner boende i området förespråkar växtbaserad sanering av industriområdet. Kräpplagruppen har tidigare föreslagit ett samarbete med företaget PhytoEnvitech AB, som utvecklat metoder för sanering med hjälp av växter. Enligt Vänsterpartiet Vantör har man fått bekräftat från stadsbyggnadskontoret att detta är en möjlig metod.

Kontorens ställningstagande

Användningen av norra delen av Snösätra industriområde kommer att utredas och kan därefter eventuellt planläggas eller införlivas i

naturreservatet för att tydliggöra skötelansvaret. Synpunkterna och förslagen om den framtida användningen och saneringen av området tas med i det arbetet.

Staden har sedan 2012 planerat för en avveckling av tidigare verksamheter i Snösätra industriområde och endast tecknat korttidskontrakt med de kvarvarande aktörerna i avvaktan på beslutet om naturreservat. Kontoren bedömer att jämförbara lokaler finns i angränsande kommuner till Stockholm.

Koloniområden

Föreningen Stor-Stockholms koloniträdgårdar skriver i sitt yttrande att koloniträdgårdsrörelsens ambitioner idag är att bedriva en odlingsverksamhet med tydliga miljömål. Föreningarna strävar efter att bli miljöcertifierade Koloniträdgårdsförbundets uppsatta regler. I och med detta anses verksamheterna kunna skötas på ett sådant sätt att de passar in i naturreservatets föreskrifter. Kolonisterna vill också ha möjlighet att utöka koloniområdena inom reservatet. Föreningen önskar också att koloniområdena nämns på fler ställen i dokumenten.

Även Kräpplagruppen anser att det finns utrymme att skapa fler odlingslotter. T.ex. kan Snösätra södra utökas något norrut eller kanske även söderut.

Stockholms stadsmuseum påpekar att koloniträdgårdarnas namn, dvs Snösätra Norra fritidsträdgårdsförening respektive Snösätra södra koloniträdgårdsförening, bör framgå i beslutshandlingarna.

En medlem i Snösätra Norra fritidsträdgårdsförening upplever en ökande otrygghet i området, framförallt bland kvinnor, med stölder, våldsbrott mm. En annan kolonist anser att föreningarna borde få rätt att bygga nya dagstugor på 4-6 kvm. Odlarna skulle då kunna stanna mer och längre i området, och regnvatten från taken skulle kunna användas till odlingarna. Vidare efterfrågas toaletter och skötrum i anslutning till trädgårdarna.

Kontorens ställningstagande

Ett utökande av odlingslotsområdena och eventuella dagstugor är möjligt efter tillstånd i enlighet med föreskrifterna och efter omförhandling av arrendekontrakten.

Kontoren anser att koloniområdena nämns i tillräcklig omfattning.

Föreskrifter

Länsstyrelsen i Stockholms län lämnar ett antal synpunkter på föreslagna föreskrifter:

A1 – av föreskriften om att främmande växt- och djurarter inte får planteras ut i mark och vatten framgår att förbudet inte gäller koloniområden och andra odlingsytor där avtal med staden finns. Länsstyrelsen efterfrågar en karta över berörda områden, samt ett förtydligande om huruvida ytterligare ytor kan tas upp under förutsättning att avtal tecknas med staden.

A2 – Av föreskriften framgår att kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte får användas. Här önskas ett förtydligande om huruvida koloniområdena ska omfattas av denna föreskrift. Vidare föreslås en utökning av undantaget för bekämpning av jätteloka till att gälla alla invasiva växtarter.

B3 (skötsel enligt bifogad skötselplan) – Länsstyrelsen framhåller vikten av att B-föreskrifterna ger stöd för områdets förvaltning då det i skötselplanen inte får anges inskränkningar i grundläggande rättigheter för ägare och rättighetsinnehavare att disponera sin mark. B-föreskrifterna bör således omnämna aktuella förvaltningsåtgärder och inte enbart hänvisa till bifogad skötselplan.

C4 – Länsstyrelsen föreslår att föreskriften ”Det är förbjudet att göra upp eld annat än på anvisad plats eller i medhavd grill, som placeras så att den inte skadar underlaget” förtydligas så att det framgår att detta gäller förutsatt att eldningsförbud inte råder.

D Undantag från föreskrifterna

Länsstyrelsen anser att undantaget för reservatsskötseln bör precisera närmre vilka skötselåtgärder som är aktuella och kan med fördel hänvisa till B-föreskrifterna, där planerade åtgärder räknas, samt att avsnittet kan kompletteras med att kort informera om strandskyddsbestämmelserna då delar av området omfattas av strandskydd.

Vidare bör man i undantagen upplysa om att kontakt tas med Länsstyrelsen för åtgärder i närheten av fornlämningar samt att arbetet i enlighet med 2 kap. 10 § i kulturmiljölagen omedelbart ska avbrytas om en fornlämning påträffas vid arbete inom reservatet.

Länsstyrelsen påpekar också att det inte framgår om det sker någon jakt i området eller om det finns behov av skydds jakt på t.ex. mink eller gräsand för att främja andra våtmarkslevande arter, vilket är ett av reservatets syften.

Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) påpekar att de har ett antal viktiga vatten- och avloppsledningar som korsar området och att SVOA behöver ha fri tillgång till dessa för underhåll och ev. framtida förstärkning. Information om detta saknas i beslutsförslag och skötselplan.

Tyresåns vattenvårdsförbund betonar att det är viktigt att ta höjd i föreskrifternas utformning så att de inte hindrar framtida skötsel, underhåll och övervakning av dagvattenanläggningarna i Kräppla.

Svenska kraftnät framhåller att de av regeringen fått i uppdrag att, tillsammans med Vattenfall och Ellevio, utreda en ny struktur för Stockholmsregionens elnät (Stockholms Ström), varav flera delprojekt berör reservatsområdet. I samband med detta kommer temporära arbetsvägar att behöva anläggas och eventuella träd kan behöva avverkas. Svenska kraftnät förutsätter att reservatsföreskrifterna kommer utformas så att transporter genom reservatet för anläggande, underhåll, reparation och förnyelse av stamnätledningen säkerställs. Vidare önskar Svenska kraftnät att undantagen till föreskrifterna justeras för att tydliggöra att dessa även gäller planerade framtida elförbindelser genom området, samt att planerade anläggnings- och underhållsåtgärder enligt ovan inte medför att Svenska kraftnät behöver söka dispens.

Vattenfall påpekar att de har elanläggningar inom och i närheten av det planerade reservatsområdet och att föreskrifterna inte får förhindra Vattenfall att utföra återkommande drift- och underhållsåtgärder som man är ålagda att utföra bl.a. enligt Elsäkerhetsverkets föreskrifter.

Ellevio påpekar vikten av att föreskrifterna inte hindrar drifts- och underhållsåtgärder för det befintliga elnätet. I den del av industriområdet som inte ingår i förslaget naturreservat finns en befintlig nätstation för de funktioner som fortsatt kommer behöva beaktas. Tillstånd förutsätts kunna ges för nya ledningar i området och därtill hörande arbeten som schakt, tung transport, tillfällig avstängning och avverkning.

Hyresgästföreningen Sydost önskar ett tillägg i föreskrifterna om att mountainbikecykling inom reservatet inte får förekomma, samt att träning respektive tävlingsform bör inskrivas under rubrik terrängkörningslagen.

Stockholms Orienteringsförbund föreslår att det i föreskrifterna ska framgå tydligt att området bör utvecklas med folkhälsobringande åtgärder, till exempel anläggning av löpspår, utegym, pulkabacke eller likande anordningar för aktiv rekreation, motion och idrott. Vidare bör det framgå i föreskrifterna att området inte bara är viktigt för spontanidrott, utan att även organiserad idrott ska uppmuntras och vara tillåtet i naturreservatet efter samråd med förvaltaren.

Föreningen Stor-Stockholms koloniträdgårdar framhåller att det finns behov av att se över reglerna för fritidsträdgårdar/odlingslotter så att de föreningar som så önskar skulle kunna få tillstånd för sina medlemmar att uppföra sk. dagstugor eller vindskydd med tak på kolonilotterna. Föreningen anser det därför viktigt att redan i beslutet om naturreservatet öppna för en framtida möjlighet att ge tillstånd för detta.

Snösätra Norra koloniträdgård förutsätter ett generellt undantag från A7 (skötsel av träd) och att detta istället regleras i avtalet med staten. Vidare förutsätter föreningen ett generellt undantag från C1, C3, C4 och C6.

En privatperson önskar mer fokus på natur och mindre på kultur i föreskrifterna.

Kontorens ställningstagande

Angående föreskrift A1: Eftersom t.ex. odlingslottsområdena kan komma att utökas bör de inte ritas in på karta.

Angående föreskrift A2: Alla föreskrifter gäller även för koloniområdena, utom där det finns ett specifikt undantag. Det är därför onödigt att förtydliga för varje föreskrift att den även gäller koloniområdena.

Angående B-föreskrifterna. Exempel på skötselåtgärder har lagts till under föreskrift B3.

Angående föreskrift C4: Formulering av föreskriften har ändrats i enlighet med länsstyrelsens förslag.

Angående undantag för reservatsskötsel. Åtgärder som kan komma att bli aktuella har exemplifierats i texten.

En komplettering med information om strandskyddsbestämmelser har lagts till.

En komplettering om hantering av fornlämningar vid arbeten i reservatet enligt kulturmiljölagen har lagts till.

Jakt regleras inte i reservatsbeslutet. Eventuellt framtida behov av skydds jakt för att tillgodose reservatets syften bedöms inte stå i konflikt med nuvarande föreskrifter. En upplysande text om jakt har lagts in i beslutsdokumentet.

Angående skötsel av träd i koloniträdgårdarna (A7) gäller att tillstånd krävs för avverkning även inom koloniområdet. C-föreskrifterna gäller däremot inte för sakägare inom de områden där de har nyttjanderätt, t.ex. koloniföreningarna inom sina arrendeoråden. Behov av VA-ledningar, dikning, om- och tillbyggnad av byggnader inom koloniområdena tillståndsprövas eftersom avtalen mellan staden och koloniföreningarna inte innebär någon sådan prövning.

Ytterligare text om att undantag för åtgärder rörande drift, underhåll och framtida förstärkning av ledningar – även gäller VA-ledningar – har lagts till i beslutet.

En upplysning om att Svenska Kraftnät sökt koncession för en ny ledning har lagts till i beslutet. Byggandet av nya ledningar, samt tillkomsten av stamnätstation Snösätra, bör tillståndsprövas för att minimera skadorna på reservatet.

En upplysning om Vattenfalls planerade rivning av ledning 2023 har lagts till i beslutet. De tillståndspliktiga åtgärder som behövs för rivning bör tillståndsprövas för att göra minsta möjliga intrång.

Mountainbikecykling regleras i de lokala trafikföreskrifterna.

Övriga synpunkter gällande föreskrifter anser kontoren inte föranleder något behov av ändring av föreslagna föreskrifter.

Att området ska utvecklas med folkhälsobringande åtgärder, t.ex. löpspår, utegym och pulkabacke ingår i syftet i tillräckligt hög grad.

Reservatsbeslutets förenlighet med mål, planer, program och befintliga verksamheter

Länsstyrelsen påpekar att beslutet även torde bidra till miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv.*

Länsstyrelsen påpekar vidare att det inte framgår i alla detaljplaner huruvida dessa är förenliga med reservatsbeslutet.

Angående planerna för en ny pendeltågstation påpekar Länsstyrelsen att en justering av reservatsgränsen i samband med t.ex. anläggande av ny pendeltågsstation innebär ett upphävande av beslutet enligt 7 kap. 7 § miljöbalken, för vilket krävs synnerliga skäl.

Kräpplagruppen tror inte att en ny pendeltågsstation i området kommer att bli av eftersom tunnelbanan kommer att byggas ut till Älvsjö, vilket skulle göra en pendeltågsstation onödig. Gruppen anser därför att gränserna bör kunna utökas fram till Rågsvedsvägen och inkludera kullen med motionsspåret och Cyklopen samt kullen norr om Magelungsvägen söder om järnvägen samt kullen väster om kraftledningen, eftersom gränserna kan justeras om en pendeltågsstation blir verklighet.

Vad gäller beslutets förenlighet med mål, planer, program och befintliga verksamheter anser Tyresåns vattenvårdsförbund att detta avsnitt bör kompletteras med en passus om Tyresåns åtgärdsprogram 2016-2021, vilket explicit nämner vattenkvalitetsfrämjande åtgärder i Kräppla samt reservatsbildningen i sig.

Kontorens ställningstagande

De nationella miljömålen Ett rikt växt- och djurliv och Myllrande våtmarker har lagts till.

Att reservatet inte strider mot, eller endast utgör en mindre avvikelser från, gällande planer har förtydligats.

Att synnerliga skäl krävs för ett delvis upphävande av reservatsbeslutet för att möjliggöra en framtida pendeltågsstation har förtydligats.

Information om lokalt åtgärdsprogram för Tyresån har lagts till i beslutet.

Skötselplan

Länsstyrelsen och Kräpplagruppen efterfrågar tydligare beskrivning av saneringsåtgärder av den äldre skjutbanan i området och påpekar att dessa åtgärder bland annat torde kräva tillstånd enligt föreskrift A8.

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning understryker vikten av att område Y2 enligt skötselplanen förblir upplagsplats, då detta är en förutsättning för förvaltningens skötsel och drift av naturreservatet. Kräpplagruppen anser att grusytan bör saneras tillbaka till ängs- och mark.

Huddinge kommun påpekar att flera av skötselområdena går över kommun-/reservatsgränsen samt att flera gång- och cykelvägar leder över kommungränsen. Kommunen vill därför framföra att samarbete kring skötselinsatser kan vara önskvärt och skulle medföra förbättrad upplevelse för besökare och förbättrad biologisk mångfald. Vidare påpekas vikten av att stämna av skötseln av reservatets vattenområden med lokala åtgärdsprogram, t.ex. åtgärdsprogrammet för Tyresåns avrinningsområde samt åtgärdsprogrammet för Magelungen, vilka båda berör Kräppladammarna.

För att skydda och framhäva kulturhistoriska spår i landskapet påpekar Stockholms stadsmuseum att det krävs god kännedom om områdets kulturhistoriska värden och deras gestaltning. Man anser därför att även om skötselplanen i huvudsak anger generella beskrivningar bör den kompletteras med en punkt som anger att kultur- och fornlämningar respektive lämningar från modern tid ska genomgå regelbunden vård och översyn.

Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar och Snösätra Norra koloniträdgårdsförening framhåller vikten av att skötseln av närliggande naturmark kring odlingsytorna görs på ett sätt som inte försämrar möjligheterna för trädgårdsodling. Dvs det måste vara godtaget att trädgallring, slyröjning och slagning av gräsytor ska kunna utföras runt odlingsmarken. Ansvar för detta kan tydligt anges i föreningarnas avtal med staden. I föreningarnas avtal måste även medtas möjlighet att använda tillfartsvägar och parkeringsplatser till koloniområdena.

Kräpplagruppen pekar på behovet av att vatten leds via Kräppladiket och Magelungsån till Fagersjöviken då denna är grund och har dålig vattentillströmning. Dessutom önskas att den kulverterade delen av Kräppladiket tas fram och tillåts meandra i ängsmarken, samt att ytterligare reningsdammar bör anläggas för att förbättra vattenkvaliteten. Även Snösätra Norra koloniträdgårdsförening och flera närboende föreslår att vattenförbindelser mellan Huddingevägen och Magelungen fås att meandra mer, för att rena detta dagvatten och för att gynna fågel- och grodlivet, och pekar på behovet av att rensa upp i Magelungen och att skapa en mosaikstruktur i våtmarken vid Magelungsån. Förslag ges också på att anlägga en ny damm i området. För de boende vid Fagersjöviken är en viktig fråga att Fagersjöviken inte tillåts växa igen. Detta bör förhindras genom vassröjning, partiell muddring och ombesörjning av vattenkvalité.

Gällande skötseln av skogsområdena anser Kräpplagruppen att fler områden bör lämnas till fri utveckling än vad som är föreslaget i

skötselplan, med motiveringen att risken är att naturvärden i området försämras genom icke ändamålsenlig skötsel. Vid förvaltning av området framhålls vikten av att anlita personal med ekologisk kompetens. Även privatpersoner boende i området framhåller vikten av en ändamålsenlig och ekologisk skötsel av reservatet, två personer boende i området motsätter sig alltför mycket trädfällning, och förespråkar fri utveckling i större utsträckning.

Många betonar värdet av att öppna marker vårdas med bete, vilket stärker den biologiska mångfalden. En person anser istället att en del av beteshagarna bör avvecklas, då de utesluter besökare från vissa områden. Personen menar att det vore bättre att satsa på ett mindre antal hagar och verkligen ha djur där, gärna året om.

Kontorens ställningstagande

En mer detaljerad skötselplan, där bland annat vård av fornlämningar kan läggas in, kommer att tas fram i ett senare skede.

Riktlinjer för skötsel av vattenområden med t.ex. utvidgning av dammar, meandring av dike, vassröjning, utveckling av våtmarken mm. har förtydligats i skötselplanen.

Eventuella planerade saneringsåtgärder har förtydligats i skötselplanen. Exakt lokalisering och metodik för dessa åtgärder kommer att tas fram i samband med en detaljerad skötselplan för området.

Kulturmiljö

Kräpplagruppen framhåller att ett så ålderdomligt kulturlandskap som i Rågsveds friområde inte återfinns på många platser i Stockholmsområdet och gruppen uppskattar att det uppmärksammas i förslaget till naturreservat. Det är viktigt att framhäva det historiska perspektivet genom skyltar, vilket också nämns i förslaget.

En privatperson betonar att det är viktigt att synliggöra Rågsveds historia, som militärt övningsområde, centrum för kultur, musik mm., och att de gamla byggnaderna i området inte får försvinna.

Kontorens ställningstagande

Synpunkterna föranleder inte någon ändring i reservatsförslaget. För rivning av byggnader krävs reservatstillstånd enligt föreskrifterna.

Rekreation och friluftsliv

Enskede-Årsta-Vantör nämner i sitt yttrande att Snösätra verksamhetsområde inom ramen för det lokala utvecklingsprogrammet utreds som en intressant plats att utveckla för kulturell verksamhet, idrottsändamål eller annan rekreativ verksamhet. Bland annat utreds möjligheterna att skapa ett aktivitetsstråk mellan Högdalen och Snösätra via Högdalens skateanläggning och Cyklopen. Ett sådant aktivitetsstråk skulle passera genom det föreslagna naturreservatet.

Hyresgästföreningen Sydost yttrar att ett café vore utmärkt som social mötesplats.

Vänsterpartiet Vantör vill ha en naturskola i reservatet i samarbete med skolorna i Vantör. Partiet pekar också på behovet av rastplatser, toaletter och vindskydd för att göra området mer tillgängligt för besökare i alla åldrar. Önskemål finns också om en eller flera låncykelstationer på lämpliga platser. Dessutom påpekas att skyltningen behöver rustas upp.

Kräpplagruppen påpekar att Kräpplasåret med dess skyltar är i behov av renovering, samt att den befintliga Hälsans stig antingen bör aktualiseras eller avvecklas. För att ge stadens innevånare chansen till spår som knyter ihop olika grönområden anser man att ett längre spår bör tas fram med start till exempel i Svedmyra.

Även Rågsved-Fagersjöspåret, som går runt Fagersjöviken, uppges vara förfallet. Förhoppningen är att staden tillsammans med Huddinge kommun kan återställa spåret. På grund av all ny bebyggelse på Huddingesidan kan det dessutom behöva dras om. Även boende i Rågsved önskar se flera motionsspår i området samt ett välutrustat utegym i anslutning till dessa.

Från boende i området har inkommit flera förslag på åtgärder för rekreation och friluftsliv. Bland annat föreslås inrättandet av ett naturrum eller liknande, gärna med café, utställningar mm. Det påpekas att området mellan koloniområdena kan bli en bra mötesplats och en plats för marknad och café med grönsaker från området. Även pedagogisk verksamhet i form av naturskola, naturvandringar, naturlekpark föreslås i området. Två privatpersoner efterfrågar en badplats i Magelungen.

Två privatpersoner anser att det inte är önskvärt med anordningar som t.ex. motionsslingor och belysning i området, då detta inte hör ihop med vild natur. Istället vill man att staden arbetar för en rofylld miljö, t.ex. genom uppsättning av bullerplank längs med järnvägen.

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning ställer sig positiva till föreslagna ytor för hundrastområde respektive hundrastgård. En anonym boende i Rågsved föreslår att en större hundgård anläggs bredvid kolonilotterna, vilket skulle skapa mer rörelse runt lotterna och kanske bidra till en tryggare känsla och mindre stölder.

Generellt efterfrågas en upprustning av anordningar i området, samt uppsättning av flera bänkar, bord och grillplatser.

Kontorens ställningstagande

Anordningar i området kommer att ses över i samband med inrättandet av reservatet. Förslag och idéer tas med i det fortsatta arbetet med att utveckla områdets rekreativsvärden.

Biltrafik

Naturskyddsföreningen, Föreningen Fagersjö trädgårdsstad, Vänsterpartiet Vantör, Snösätra Norra koloniträdgårdsförening och Kräpplagruppen vill se att Snösättravägen stängs av för biltrafik, samt att en mindre parkering anläggs på lämplig plats. Man föreslår även att bommar kan sättas upp för att förhindra obehörig trafik i området. Kräpplagruppen förordar att grusytan i området (Y2) inte används som parkering, utan istället saneras tillbaka till ängsmark.

Även flera privatpersoner boende i Rågsved anser att man bör begränsa eller helt spärra av Snösätraområdet för biltrafik och föreslår bomlösningar för att t.ex. kolonister ska kunna få tillträde till området. En anonym boende i Rågsved anser även att all asfalt i området bör bytas ut mot grus eller annat mjukare underlag.

Trafikkontoret menar att beslutet om reservatsbildning i sig inte torde förändra förutsättningarna för trafiken nämnvärt då ingen trafikstrande verksamhet föreslås. I och med att Snösätra industriområde delvis avvecklas föreslås gångbanor och hastighetsdämpande åtgärder längs med Snösättravägen. Trafikkontoret påpekar också att Magelungsvägen är relativt hårt trafikerad och utgör del av det primära vägnätet och att då passagera över Magelungsvägen vid Snösättravägen väntas öka i och med reservatsbildningen bör behovet av att tillgänglighetsanpassa plattformarna vid busshållplatsen studeras samt övergångsställets utformning utredas närmare.

Kontorens ställningstagande

Trafiken på de körbara vägarna regleras i de lokala trafikföreskrifterna. Användning och standard kommer att utredas i samband med utredning av användningen av norra delen av Snösätra industriområde.

Övrigt

Vänsterpartiet Vantör vill att staden ser över möjligheterna att anställa en tillsynsperson som verkar dagligen i området. Uppgiften skulle exempelvis vara att hålla uppsikt över området, se till att stigar och spänger är i gott skick, liksom rastplatser, vindskydd etc. Tillsynspersonen ska också kunna informera om vad som finns och händer i området, samt även fungera som kontaktperson rörande frågor om naturreservatet. Partiet skulle gärna se att det hålls årliga samråd med föreningar, medborgare och verksamma i området (till exempel skolor) för att ta tillvara det ideella engagemanget. Partiet påminner också om att de tillsammans med Miljöpartiet tidigare lagt en motion i kommunfullmäktige om ett mellankommunalt naturreservat med Rågsveds friområde och Kynässkogen i Huddinge kommun, något man vill lyfta igen.

En privatperson påpekar att hela området håller en så hög mångfald att det lämpar sig väl för undervisning av skolbarnen i Rågsved. Personen har själv hittat runt 40 rödlistade arter och ett antal signalarter i området.

Några privatpersoner boende i Rågsved framhåller att illegala bostättningar i området skapar en otrygghet och att dessa måste avhyssas

En privatperson upplyser om ett studentarbete som gjorts i området, där en björkdunge invid dammen pekats ut som en plats för sorgbehandling och att denna plats valdes ut för dess ljus och rofylldhet.

Kontorens ställningstagande

Kommuner kan endast inrätta naturreservat inom den egna gränsen. Huddinge kommun pekar i sin översiktsplan ut Kynäsberget som ett kommande naturreservat. Förslag och idéer i övrigt tas med i det fortsatta arbetet med att utveckla området.

Kontorens sammanvägda ställningstagande

Kontoren anser att samrådssvaren ger stöd för att inrätta naturreservat i Rågsveds friområde. Många privatpersoner och föreningar är missnöjda med att områden med höga naturvärden lämnats utanför reservatet, men kontoren menar att dessa på grund av sitt läge bör utredas för bostadsbebyggelse.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet har följande frågor beaktats.

- Förtydligande i formuleringen av reservatets syfte att större anläggningar ska lokaliseras med hänsyn till områdets naturvärden.
- Förtydliganden i reservatsföreskrifterna med anledning av länsstyrelsens synpunkter
- Undantag för ny 400 kV markförlagd elledning utmed Nynäsbanan har lagts in.
- Förtydliganden om önskvärda vattenvårdsåtgärder har lagts in.
- Mindre utökning av reservatet österut vid Magelungens strand för att inkludera en större del av den ekologiskt viktiga stranden.
- Skötselplanen har också justerats något, bland annat när det gäller skötsel av vattenområden samt utveckling av biologisk mångfald.

Några övriga förändringar av förslaget till reservatsbeslut anser kontoren inte behöver göras.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas en sammanfattning av inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till stadsbyggnadskontorets akt för ärendet, diarienummer 2017-14371. Akten finns tillgänglig på stadsbyggnadsexpeditionen i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen har fått ett förslag till beslut om bildande av Rågsveds naturreservat för samråd.

Det föreslagna reservatet omfattar ett 94 hektar stort område intill stadsdelen Rågsved i Stockholm på fastigheter som staden äger. Huvuddelen av det planerade reservatet utgörs av land. Den nordvästra delen av Magelungen, cirka 13 hektar, ingår i det planerade reservatet. Av regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen 2010 (RUF) framgår att det föreslagna reservatsområdet ligger i Hanvedenkilens norra, inre del och att området är föreslaget för skydd. Området är upptaget i det gemensamma programmet för skydd av tätortsnära natur: Aldrig långt till naturen – skydd av tätortsnära natur i Stockholmsregionen (Länsstyrelsens rapport 2003:20). Det gränsar till Kynäsberget i Huddinge kommun som också ingår i programmet för skydd av tätortsnära naturområden.

Det föreslagna naturreservatet överensstämmer med kommunens gällande översiktsplan från 2012 och ny föreslagen översiktsplan. Det framgår av den nya föreslagna översiktsplanen att det är ett område där förstärkningar föreslås i den regionalt betydelsefulla ekologiska infrastrukturen. Samtidigt kan rekreativa kvaliteter utvecklas för att berika närmiljön. Länsstyrelsen tillstyrker reservatsbildningen och ser positivt på att området får ett långsiktigt skydd.

Länsstyrelsen lämnar i övrigt följande synpunkter. Skötselplanen med dess beskrivning av skötselåtgärder har endast lästs extensivt.

Föreskrifter under A

A1 – av föreskriften framgår att förbudet inte gäller koloniområden och andra odlingsytor där avtal med staden finns. Detta kan preciseras på karta vilket tydliggör var förbudet gäller. I skötselplanen finns de ytor som avses omfattas av undantaget angivna - Koloniområden och övriga odlingsytor. Det bör tydliggöras i beslutet om det är de befintliga områdena som avses eller om även ytterligare ytor kan tas upp under förutsättning att avtal tecknas med staden.

A2 – Av föreskriften framgår att kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte får användas. Som föreskriften är utformad omfattar detta även) koloniområden och övriga odlingsytor. Det framgår inte om det är avsikten att koloniområdena ska omfattas av denna föreskrift vilket kan förtydligas.

Av föreskriften framgår undantag för riktad användning av kemiska bekämpningsmedel för att kunna bekämpa jätteloka som är en invasiv art. Kommunen kan överväga att inte vara artspecifik i formulering av undantaget då det finns fler invasiva främmande arter som kan komma att utgöra problem och som behöver bekämpas. Kommunen kan välja att införa ett undantag för invasiva arter. Ett exempel på formulering kan vara: Bekämpning kan ske av de invasiva främmande arter som är upptagna i den så kallade unionsförteckningen enligt Artikel 4 eller är upptagna i nationell förteckning enligt Artikel 12 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Föreskrifter under B

B3 – Det är viktigt att B-föreskrifterna utformas så att de ger stöd för områdets förvaltning då det i skötselplanen inte får anges inskränkningar i grundläggande rättigheter för ägare och rättighetsinnehavare att disponera sin mark. B-föreskrifterna anger vilka åtgär-

derna är (tex ängsbruk, slåtter, naturvårdsbränning, gallring, slyröjning, åtgärder för friluftslivet som spänger, stigar hundrastgård etc.). B-föreskrifterna bör således omnämna de aktuella förvaltningsåtgärderna (vid ev. behov hänvisa till karta) och inte enbart hänvisa till bifogad skötselplan.

Föreskrifter under C

C4 – föreskriften kan förtydligas. Exempelvis genom att formulera om föreskriften. Ett exempel kan vara ”Det är förbjudet att göra upp eld annat än på anvisad plats. Medhavd grill som placeras så att den inte skadar underlaget får användas i reservatet även utanför anvisad plats om eldningsförbud ej råder”.

D Undantag från föreskrifterna

Undantaget för reservatsskötseln bör precisera närmre vilka skötselåtgärder som är aktuella och kan med fördel hänvisa till B-föreskrifterna, där planerade åtgärder räknas upp (se även under B3 ovan). Kommunen kan överväga att samla alla undantag från föreskrifterna under D. Under D anges då aktuella undantag tex ”Föreskrifterna under A och C ovan ska inte gälla följande: 1) reservatförvaltaren eller den som förvaltaren utser får utföra de åtgärder som behövs för reservatets skötsel och som anges i föreskrifterna Bx – Bz; 2)” och så vidare för de undantag som erfordras. Information om andra lagar, föreskrifter m.m.

Avsnittet kan gärna kompletteras med att även kort informera om strandskyddsbestämmelserna då delar av området omfattas av strandskydd.

Inom naturreservatet finns registrerade fornlämningar vilket framgår av beslut och skötselplan. Likaså redovisas kulturmiljölagens bestämmelser. Om åtgärder planeras i närheten av fornlämningar ska kontakt tas med Länsstyrelsen, Enheten för kulturmiljö. Om en fornlämning påträffas vid eventuella byggnationer eller andra arbeten inom reservatet så ska arbetet i enlighet med 2 kap. 10 § i kulturmiljölagen omedelbart avbrytas. Den som leder arbetet ska omedelbart anmäla förhållandet hos Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Nationella miljömål

Beslutet torde även bidra till det nationella miljömålet Ett rikt växt- och djurliv.

Befintliga detaljplaner

För P1 5620 och P1 5222 framgår tydligt att de är förenliga eller ej förenliga med beslut om reservat. För övriga planer som redovisas framgår inte stadens bedömning om även de är förenliga med reservatsbeslutet eller ej, vilket bör framgå.

Ny pendeltågstation

Av förslaget framgår att det finns tankar om att anlägga en ny pendeltågsstation i närheten av eller i del av det föreslagna naturreservatet och att en justering då eventuellt kan bli aktuell. Länsstyrelsen vill erinra om att om justeringen innebär ett upphävande av beslutet enligt 7 kap. 7 § miljöbalken krävs det synnerliga skäl, vilket är mycket högt ställda krav.

Övrigt

Det framgår inte om det sker någon jakt i området eller om det finns några kända behov av skydds jakt. Mink som ofta förekommer vid sjöar och vattendrag är exempel på en invasiv art som skulle kunna bli aktuell för skydds jakt. Höga numerärer av gräsänder till följd av matning och utfordring kan förhindra etablering av en rik undervattensvegetation i såväl anlagda som naturliga våtmarker. En rik undervattensvegetation är viktig förutsättning för groddjur och annan vattenanknuten biologisk mångfald. Vid allt för stor förekomst av gräsänder skulle skydds jakt kunna vara befogad. Inte minst då det framgår av underlaget att Kräppladiket med våtmarker ska vara en viktig lokal för våtmarkslevande arter. En kvalitet som reservatet syftar till att skydda, bevara och utveckla.

Av bilaga 3 till remissen framgår att saneringsåtgärder av äldre skjutbana planeras vilket Länsstyrelsen ser positivt på. Förekomsten av tidigare skjutbana och de planerade åtgärderna är dock knapphändigt beskrivna i beslut och skötselplan. Saneringsåtgärderna torde bland annat kräva tillstånd enligt föreskrift A8.

Länsstyrelsen behöver få del av flera uppgifter från kommunen efter att beslut om bildande av naturreservatet är fattat. Det är därför viktigt att kommunen snarast efter beslutet sänder över material för bland annat registrering av beslutet i Naturvårdsregistret, se vidare bilagd information.

Beslut om detta yttrande har fattats och godkänts digitalt av stf naturvårdschef Björn Carlberg med miljöhandläggare Ulf Birgersson som föredragande.

Skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen har getts möjlighet att yttra sig angående bildandet och skötselplan för Rågsveds naturreservat i Stockholm. Skogsstyrelsen har tagit del av översända handlingar och har inget att erinra.

Grannkommuner

Huddinge kommun

Huddinge kommun är positiv till att Stockholms stad avser att göra Rågsveds friområde till ett naturreservat. Kommunen instämmer med Stockholm stad i att en växande befolkning ökar behovet av tätortsnära natur för rekreation och för bevarad biologisk mångfald. Rågsveds friområde är en viktig del i Stockholms sammanhängande gröna infrastruktur. Området har särskilt betydelsefulla äldre barrskogs- och våtmarksmiljöer, ädellövskog samt inslag av särskilt skyddsvärda arter. Området fyller också en viktig rekreativ funktion för boende i närområdet. Även för Huddingebor, främst de som bor utmed den södra delen av Rågsveds friområde som angränsar till Huddinge kommun.

Huddinge kommun har genom ett aktivt arbete med naturvård och friluftsliv säkerställt att merparten av Hanvedenkilens områden i Huddinge har skyddats som naturreservat. Den del av Hanvedenkilen som återstår, Kynäsberget, har pekats ut av både Länsstyrelsen och Huddinge kommun för att framöver skyddas som naturreservat.

Kommungränsen mellan Stockholm och Huddinge som också sammanfaller med reservatsgränsen är cirka 2 400 meter på land. Skötselplanen har ett antal skötselområden. Fler av dem breder även ut sig över kommun-/reservatsgränsen. Vidare finns det flera gång- och cykelvägar som leder över kommungränsen. Kommunen vill därför framföra att kommunikation mellan kommunerna och samarbete kring skötselinsatser kan vara önskvärt. Ett sådant samarbete kan medföra förbättrad upplevelse för områdets besökare och förbättrad biologisk mångfald.

Kräpplaåns förlängning uppströms/väster om Kräppladammarna är idag kulverterad. I åtgärdsprogrammet för Tyresåns avrinningsområde finns det ett förslag om att öppna upp kulverten. En sådan åtgärd är positiv ur vattenvårdssynpunkt och bidrar till återskapande av vattendraget med dess naturmiljöer och upplevelsevärden. Om möjligt är det bra om naturreservatets förslag tar hänsyn till en sådan åtgärd redan nu.

I arbetet med det lokala åtgärdsprogrammet för Magelungen föreslås nya dammar att byggas i anslutning till Kräppladammarna. Detta förslag kan behöva stämmas av mellan ansvariga för arbetet med naturreservatet och ansvariga för arbetet med det lokala åtgärdsprogrammet.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade den 1 februari 2018 att delvis bifalla stadsdelsförvaltningens förslag till beslut, och att därutöver anföra:

”Vår vision är ett unikt naturområde såväl för dagens Stockholmare som för kommande generationer”

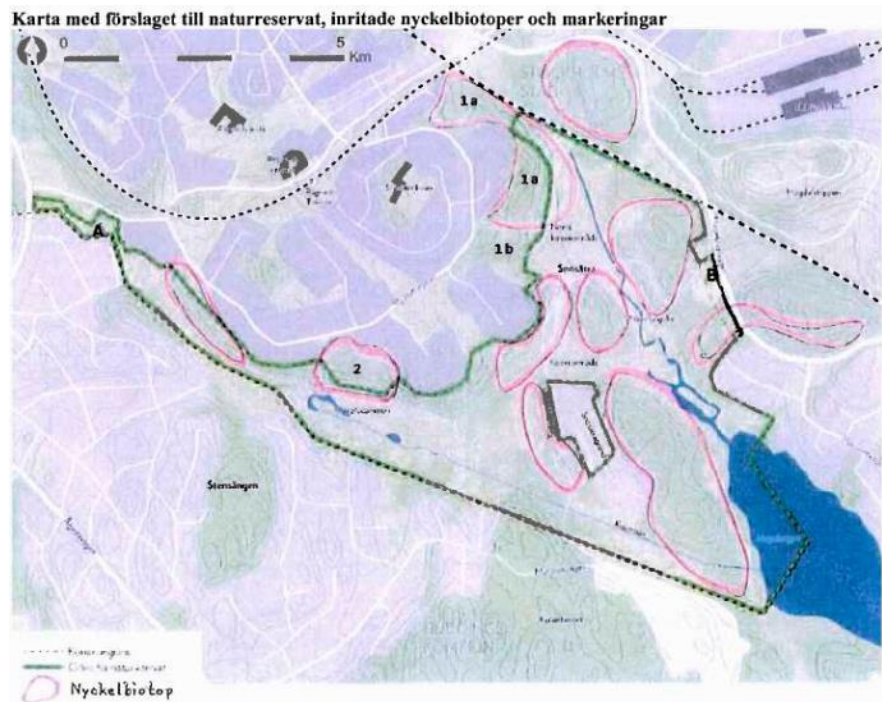
Med det här beslutet skrivs nästa kapitel i berättelsen om Rågsved och ett Stockholm som utvecklas hållbart för kommande generationer. Tillsammans skapar vi med naturreservatet något unikt; ett beständigt grönområde med möjlighet till rekreation, sparar viktiga biotoper och säkrar spridningsvägar för naturen.

Att frågan om Rågsveds friområde nu har nått fram till beslut om inrättande av naturreservat är tack vare generationer av engagerade medborgare och intressegrupper i området. Dessa har vi att tacka för att vi nu får ett naturreservat.

Det finns ett bra förslag till naturreservat som kan bli ännu bättre

Ett naturreservat kan aldrig vara för stort, och det finns alltid förtjänster med att utöka det ytterligare. Att bygga stad är en svår balansgång. I fråga om friområdet finns det många olika intressen som behöver tas omhand och som är viktiga för människor i en stad. I friområdet trängs behovet av att spara viktiga biotoper och spridningsvägar med vårt behov av bostäder, kollektivtrafik, kultur och rekreation. Vi tycker att förslaget till naturreservat i huvudsak klarar att hålla den tuffa balansgången och göra tuffa avväganden men vill påpeka områden som vi tycker bör ses över igen inför beslutet om inrättande.

De allra viktigaste nyckelbiotoperna och många andra viktiga biotoper finns med i förslaget. Andra utelämnas däremot. Att inte alla får plats har naturligtvis sin förklaring i den balansgång av olika intressen som staden försöker hålla. Men med varje sådan som utelämnas går viktiga naturvärden för flora och fauna förlorade eftersom områdena innehåller känsliga och sällsynta djur- och växtarter. Där finns tiotals rödlistade växt- djur- och svamparter.

Bland de biotoper som utlämnas i förslaget vill vi framförallt peka på två områden som vi har förstått har särskilt viktiga värden som riskerar att gå förlorade. Främst rör det området med slutningen från Rågsvedsvägen som går längs bebyggelsen på Bjursättragatan (markerad "1 a" i bilden ovan). Den första sträckan är särskilt viktig som nyckelbiotop enligt vad vi erfarit i våra diskussioner med boende, intressegrupper och tjänstemän på Skogsstyrelsen Även om vi ser behovet av en pendeltågsstation i närheten tror vi att det i denna framtidens Rågsveds entré med bostäder och arbetsplatser blir viktigt att naturreservatet når så långt in som möjligt och skapar en grön fond som kompletterar entréns bebyggelse. Naturreservatets förlängning tror vi då dessutom skapar en vacker bild av området för de boende och för alla Stockholmare som åker längs pendeltågssträckan.

Den sista sträckan runt branten, (markerad "1 b") har möjligen inte samma höga naturvärden, men omfattar i dag Perssons Betong, en plats som har kulturhistorisk betydelse som mötesplats och har i dag alltså ett viktigt rekreativvärde för Rågsvedsborna som samlingsplats för valborgsfirande och för förskolor i området. Vi vill bygga vidare på Rågsveds kvaliteter och visa medborgarna att den plats som dom tillsammans, inom föreningslivet, har byggt upp och värnar om också ska få bli en del av kommande generationers uppväxt. Vi ser därför att även den platsen behöver säkras för framtiden, och som vi skriver mer om nedan, även utvecklas. Därför bör hela branten från Rågsvedsvägen runt till bebyggelsen (1 a + 1 b) särskilt ingå i naturreservatet.

Den andra platsen som har nästan lika högt naturvärde är branten där den fortsätter på andra sidan bebyggelsen, markerad ”2”. Även den ser vi som en särskilt viktig del att ingå i reservatet.

Gränserna för naturreservatet i kartan ovan behöver därför justeras ytterligare med beaktande av detta.

I fall en förutsättning för att låta ytterligare områden omfattas av naturreservatet är att andra platser måste undantas så finns det platser inom reservatets gränser som inte har samma biotopvärden som de som behöver tillkomma. Det är dock viktigt att då detaljplanera för smart stadsbyggnad så spridningsvägar kan säkras. Vi har markerat två sådana platser att undersöka (A och B), men överlämnar närmre bedömningar åt stadsbyggnadskontoret.

Vi vill också påpeka att det är viktigt att tillgängliggöra naturreservatet och att det ska bli en trygg plats att vistas i dygnet runt. Det är även viktigt att se över hur reservatets kvaliteter kommer medborgarna till känna. Därför bör promenadstråk och skyltning ses över. Vi vill se ett fågeltorn i området. Frågan om möjlighet till strand eller bygga för bad bör ses över en gång för alla.

Vi har tidigare framfört att det är av stor vikt att stadshuset utser en handläggare som kan arbeta heltid med att samordna inrättandet av våra naturreservat. Den frågan blir allt mer angelägen.

Det är även viktigt att stadsdelen, som ska ansvara för driften av reservatet, har kompetens för just naturreservatsskötsel. Detta innebär troligen att sådan kompetens behöver rekryteras.

Framtidens Snösätra - Framtidens Kulturplats Rågsved?

Förslaget till naturreservat innehåller en spännande idé om att bevara delar av Snösätra industriområde för kulturändamål. Snösätra Kultur, med sin gatukonst och årliga graffitifestival i Snösätra industriområde, har satt Rågsved på kartan, och attraherar i dag studiebesök från hela världen. Det är ett bra exempel på när medborgares engagemang skapar en positiv bild av förorten vilket i förlängningen bidrar till stolthet och framtidstro bland de boende. Detta är något som vi förtroendevalda är skyldiga stödja. Den unika miljön skulle vara omöjlig att skapa någon annanstans och initiativet är därför beroende av få vara kvar på den platsen.

Samtidigt är det inte problemfritt att ha kvar ett förorenat industriområde i ett naturreservat. Platsen och accessvägarna upplevs otrygga och bidrar till nedskräpning. En kulturplats i Snösätra måste

fungera i harmoni med naturreservatet. Vi ställer oss därför tveksamma till att endast den i dag befintliga kulturverksamheten utgör skäl nog att motivera ett bevarande av Snösättra. För att bygga vidare på framgångssagan Snösättra krävs ett bredare kulturtänk. Gatukonsten kan fortfarande vara navet, kanske som nationellt centrum för gatukonst, men verksamheten behöver fylla en bredare roll. Exempelvis kan den kompletteras med konstnär- eller hantverksby, en scen, café och av en bemannad grindstuga till naturreservatet med information.

Vi tror även att det är ett bra tillfälle att skapa en större vision av Rågsved och Vantör. Vi vill satsa på Rågsved och skapa bra förebilder och engagemang bland ungdomarna som växer upp i området. Snösättra kan bli en av byggstenarna i en större Kulturplats Rågsved som byggs ihop med andra viktiga platser i området som Cyklopen i Högdalen, Perssons Betong, Nya Rågsveds Folkets hus eller den nya musikscenen; Vantör musik och kultur i Hagsättraaulan.

Det är nu, en kort tid intill dess naturreservat bildas som det finns möjlighet att sätta bilden av framtidens Snösättra eller Kulturplats Rågsved. Därför behöver frågan ses över skyndsamt. Och det är bara de engagerade människorna i kulturverksamheterna som kan forma den visionen, inte vi politiker eller kommunens tjänstemän. Inom ramen för arbetet med Rågsved som ett LUP-område bör Stadsdelsförvaltningen bjuda in medborgare, och framförallt de olika aktörerna i området till ett informationsmöte, som bör äga rum på medborgarkontoret under mitten av februari månad. Om mötesdeltagarna väljer att ta frågan vidare, genom att organisera en arbetsgrupp och leda sin egen process, bör staden, innefattande exploateringskontor, Miljöförvaltningen, och framför allt Kulturförvaltningen bjudas in att stödja gruppens arbete.

Senast till stadsdelens nämndsammanträde i maj behöver ett grundförslag från en sådan arbetsgrupp vara inskickat till stadsdelen och till stadshuset, tror vi.

Stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande:

Förvaltningen ställer sig positivt till att naturreservat upprättas för Rågsveds friområde. Förvaltningen efterfrågar dock att hela Snösättra verksamhetsområde införlivas i reservatet. Detta skulle underlätta drift och skötsel av verksamhetsområdet, utvecklingen av området samt skapa en tydlighet för besökare. Om norra delen av verksamhetsområdet exkluderas försvårar detta möjlig utveckling av platsen samt skapar risk för otydlig gränsdragning.

Dessutom vill förvaltningen poängtera att en exkludering av norra delen av Snösätra verksamhetsområde gör att utvecklingen av platsen inte behandlas eller kommenteras i reservatsföreskrifterna eller skötselplanen vilket kan försvåra framtida utveckling av platsen. Förvaltningen gör därför bedömningen att hela verksamhetsområdet bör införlivas i reservatet och dess framtida utveckling tydligt preciseras och kostnadsberäknas i reservatsföreskrifterna och den ekonomiska kalkylen.

Förvaltningen efterfrågar därför att verksamhetsområdet hanteras i sin helhet och att utvecklingsinriktningen skrivs in i föreskrifter och skötselplan. I det fall detta inte går kan mål för området samt åtgärder kan tas fram i ett senare skede. Förvaltningen vill därför lyfta att Snösätravägen är i stort behov av renovering, oavsett verksamhetsområdets framtida användning och för detta behöver medel avsättas i den ekonomiska kalkylen.

I det fall det inte går att införliva Snösätra verksamhetsområde i sin helhet inom reservatet efterfrågar förvaltningen att området detaljplanearbetas som parkmark där stadsdelsförvaltningen ansvarar för driften. Förvaltningen understryker även vikten av att område Y2 enligt skötselplanen förblir upplagsplats. Detta är en förutsättning för förvaltningens skötsel och drift av naturreservatet. Förvaltningen ställer sig också positiva till föreslagna ytor för hundrastområde respektive hundrastgård.

Förvaltningen vill också nämna att Snösätra verksamhetsområde inom ramen för det lokala utvecklingsprogrammet utreds som en intressant plats att utveckla för kulturell verksamhet, idrottsändamål eller annan rekreativ verksamhet. Förvaltningen utreder även möjligheterna att skapa ett aktivitetsstråk med till exempel mötesplatser och kulturupplevelser mellan Högdalens centrum och Snösätra verksamhetsområde via Högdalens skateanläggning och Cyklopen. Ett sådant aktivitetsstråk skulle passera genom det föreslagna naturreservatet.

Förvaltningen vill slutligen poängtera behovet av särskild kompetens på stadsdelsförvaltningen för att driva och utveckla kommande naturreservat.

Trafikkontoret

Trafikkontoret ser positivt på naturreservatsbildningen. Beslutet om reservatsbildning bör i sig inte att förändra förutsättningarna för trafiken (Snösätravägen och Magelungsvägen) nämnvärt då ingen trafikstrande verksamhet föreslås. Om naturreservatet utvecklas med

mer trafikallstrande verksamheter behöver vägarna till och från samt inom reservatet ses över med avseende på utformning och funktion. På Snösättravägen går en del tung trafik till Snösätra industriområde som delvis avvecklas med reservatsbildningen. Längs vägen kan gångbanor och hastighetsdämpande åtgärder övervägas som lämpliga insatser. Magelungsvägen är relativt hårt trafikerad och utgör del av det primära vägnätet. Passagerna vid övergångsstället över Magelungsvägen vid Snösättravägen bör komma att öka med reservatsbildningen då fler tar bussen till och från busshållplatsen Snösättravägen. Med ett utvecklat naturreservat föreslår Trafikkontoret att behovet av att tillgänglighetsanpassa plattformarna vid busshållplatsen studeras samt att övergångsställets utformning utreds närmare.

Stockholms stadsmuseum

Stadsmuseet tillstyrker förslaget till beslut för Rågsveds naturreservat men ifrågasätter delar av reservatets gränsdragningar då denna utesluter flera kulturhistoriska lämningar. Vidare bör koloniområdenas namn specificeras i handlingarna. Vid återställning av södra delen av Snösätra industriområde bör hänsyn tas till reservatets övriga karaktär.

Förutom Förslag till beslut för Rågsveds naturreservat hör till ärendet även handlingen Förslag till skötselplan för Rågsveds naturreservat. Skötselplanen innehåller en beskrivande del av områdets olika värden rörande naturtyper, topografi, kulturhistoriska spår mm. Skötselplanen avslutas med en plandel som beskriver generella skötselplaner för reservatet. En mer detaljerad skötselplan planeras att tas fram av stadsdelsförvaltningen.

Kulturhistoriska värden

Det aktuella området har tidigare genomgått fem kulturhistoriska inventeringar: 1929-30, 1951, 1981, 2006 samt 2013, vilka utgör ett sammantaget utförligt underlag för beskrivning av områdets kulturhistoriska värden.

Platsen för det tilltänkta reservatet utgör ett värdefullt kulturlandskap och uppvisar en mycket lång kulturhistorisk kontinuitet. Människor har bott och verkat i området ända sedan förhistorisk tid, möjligen sedan stenåldern. Ett stort antal fornlämningar och andra lämningar av olika slag präglar området och utgör tydliga tecken på en rik kulturhistoria.

Torpet Snösätra etablerades senast under 1600-talet och bedrev jordbruk i området fram till mitten av 1900-talet. Torpet låg vid nuvarande Snösätra norra fritidsträdgårdsförening och fanns kvar till 1975 då byggnaderna revs. Idag finns trädgårdsväxter samt jordkällare bevarat. Snösättras månghundraåriga verksamhet i området har i hög grad skapat det agrara kulturlandskap vi ser idag.

I området finns två koloniområden från 1960-talet respektive 1981 förlagda på Snösäturatorpets tidigare jordbruksmarker vilka upprätthåller en kontinuitet kopplad till förekomsten av odling.

Stadsmuseets synpunkter

Stadsmuseet anser att det är positivt att stora sammanhängande obebbyggda marker reserveras som naturmark i stadens närhet och tillstyrker därför ett beslut om inrättande av Rågsveds naturreservat men ifrågasätter delar av reservatets gränsdragningar. Närmast väster om Snösätra norra koloniområde har ett större grönområde i brant sluttning uteslutits ur reservatsområdet, vilket resulterat i att fornlämningarna RAÄ 303, RAÄ 306, RAÄ 386 samt bevakningsobjektet RAÄ 921 hamnat utanför reservatet (två av dessa, 303 och 306, nämns i Skötselplanen men har ändå uteslutits). I ett kulturlandskap med kontinuitet som kan härledas tillbaka i förhistorisk tid utgör varje enskild lämning en betydelsefull del i ett större kulturhistoriskt sammanhang. Stadsmuseet anser därför att detta område bör inkluderas i reservatet.

För att skydda och framhäva kulturhistoriska spår i landskapet krävs god kännedom om områdets kulturhistoriska värden och dess fysiska uttryck. En del i detta arbete är att uppmärksamma och informera allmänheten om olika fornlämningar och andra lämningar genom att varje lämning skyltas, Vilket skötselplanen redovisar. Även om skötselplanens plandel i huvudsak anger generella beskrivningar bör den kompletteras med en punkt som anger att kultur- och fornlämningar respektive lämningar från modern tid ska genomgå regelbunden vård och översyn.

Koloniområdena benämns som det norra och det södra koloniområdet. De bör i handlingarna benämnas vid deras namn: Snösätra norra fritidsträdgårdsförening respektive Snösätra södra koloniträdgårdsförening.

Stadsmuseet ställer sig positiva till att även delar av Snösätra industriområde inkluderas i reservatet och återställs till grönområde. Utformning av grönmiljön bör ske med hänsyn till reservatets övriga karaktär och Värden.

I övrigt redogör skötselplanen på ett tillfredställande sätt för områdets kulturhistoriska Värden och hur de ska värnas.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade den 1 februari att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till Rågsveds naturreservat.

Stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande:

Förvaltningen är positiv till att Rågsveds friområde föreslås som naturreservat. Den helt övervägande delen av området ligger inom Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområde. Den del av reservatet som är inom Farsta stadsdelsområde är belägen väster om kvarteret Cirkelbågen och söder om Skrattnåsvägen i Fagersjö ner mot Magelungens strand. Markområdet är knappt 1 hektar av naturreservatets totala 94 hektar.

Förvaltningen har inga synpunkter på avgränsningen av reservatet.

Området i Fagersjö utgörs av en parkväg som från väster leder genom en mindre skogsdunge (Bl 8 i bilaga Skötselplan i remissen), ett mindre tallskogsområde (Br 3) och ett blandskogsområde (Bl 7). Förvaltningen anser att det är rimliga åtgärder som föreslås. De omfattar bland annat slyröjning, friställning av grova träd och borttagning av trädgårdsavfall.

Del av föreslaget naturreservat som tillhör Farsta stadsdelsområde, ungefärlig avgränsning

Skötselkraven ökar när naturmarken övergår till att vara ett naturreservat. Den ökade driftkostnaden antas vara begränsad eftersom Farstas del av reservatet är liten. Det förutsätter dock att de skötselåtgärder som föreslås i Farstas del av reservatet initialt bekostas av staden centralt.

Stockholm Vatten AB

Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) har ett antal viktiga vatten- och avloppsledningar som korsar området. Text om detta saknas i beslutsförslag och skötselplan. SVOA behöver ha fri tillgång till dessa för underhåll och ev. framtida förstärkning.

Med att underhålla och förstärka avses:

- Drift och underhåll av befintliga va-system
- Omläggning eller renovering av befintliga va-system
- Behov av ökad kapacitet. Således behov av mer utrymme pga. av framtida behov av att öka dimensionen på befintliga va-system eller byggande av ny parallell a va-system
- Möjlighet att anlägga helt nya va-system inom aktuellt område för att klara VA-
- försörjningen till framtida exploateringar och förtätningar
- Möjlighet att utöka befintliga eller anlägga nya dagvattenanläggningar för att klara de
- nya kraven enligt vattendirektivet och Weser-domen.
- Möjlighet att utöka ledningsrättsområden och tillfartsvägar till va-system för att snabbt
- kunna åtgärda dessa vid akuta driftstörningar

De tre huvudsystem (HV800, TS400, B+D 1800 och dike /dagvattenanläggning) som går igenom aktuellt område handhar även dricksvatten, spillvatten och dagvatten samt bräddvatten till och från närliggande Huddinge kommun och dricksvatten till ytterligare grannkommuner (Haninge, Nynäshamn, Tyresö, Nacka och Värmdö). Ett avbrott på något av huvud VA-systemen innebär en påverkan på ett mycket stort antal invånare i aktuella kommuner. Det innebär att SVOA måste ha tillträde till området som möjliggör en snabb insats vid akut driftstörning på något av va-systemen.

Sakägare

Svenska kraftnät

1. Nuläge

I dagsläget har Svenska kraftnät tre 220 kV-ledningar i området. Anläggningarna är viktiga för landets elförsörjning, det är därför angeläget att dessa anläggningar även i framtiden kan förvaltas, repareras och underhållas, inklusive ombyggnation, enligt de krav och riktlinjer som gäller för elnätsverksamhet. Med ombyggnation avses att byta ut hela, eller delar av, ledningen inom befintlig koncession.

2. Framtida planer

Svenska kraftnät har av regeringen fått i uppdrag att, tillsammans med elnätsföretagen Vattenfall och Ellevio, utreda en helt ny struktur för Stockholmsregionens elnät. Utredningen går under namnet Stockholms Ström och har resulterat i ett femtiotal stora och små projekt som när de genomförs leder till ett elnät som säkrar elförsörjningen i regionen för en lång tid framöver. Projekten innebär att drygt 20 kommuner kommer att beröras av nybyggnationer och ombyggnationer där en del befintliga luftledningar kommer att rivas och nya anläggningar kommer att byggas.

I det aktuella området arbetar Svenska kraftnät med flera projekt inom ramen för Stockholms Ström.

Station Snösätra

Det planerade naturreservatets kommer ligga dikt an den planerade stationen Snösätra. Stationen kommer att lokaliseras i området mellan Magelungsvägen, Nynäsbanan samt befintliga luftledningar. Utredningen för slutliga stationsplaceringen sker för närvarande i dialog med Stockholms stad. Svenska kraftnät strävar efter att beakta de önskemål som där framkommit. Det är angeläget att det tillkommande naturreservatet inte ytterligare försvårar eller omöjliggör tillkomsten av stamnätsstation Snösätra. Mellan den planerade stationen Snösätra och den befintliga stationen Ekudden belägen på gränsen mellan Huddinge och Haninge kommuner planeras en ny 400-kV luftledning. Ledningen kommer ersätta två av de tre befintliga 220-kV ledningarna tillhörande stamnätet i området. Förbindelsen sambyggs dessutom med en ny 130-kV ledning tillhörande Vattenfall Eldistribution ABs regionnät. I huvudsak ersätter den planerade ledningen befintliga 220 kV-ledningar och förläggs i befintlig ledningsgata, men längs en ca 500 meter lång sträcka direkt väster om Snösätra station avviker ledningsgatan för planerad 400 kV-ledning från befintlig ledningsgata. På denna plats tas en ny ledningsgata i anspråk och befintlig ledningsgata återgår till naturmark. Den planerade ledningens höjd och ledningsgatans bredd har anpassats

för att ta hänsyn till naturvärdena inom det planerade reservatet. Svenska kraftnät har sökt koncession enligt ellagen för den planerade ledningen och väntar på beslut från Energimarknadsinspektionen i ärendet.

Det är viktigt att byggandet av den planerade ledningen kan komma tillstånd enligt den sträckning som är under prövning hos Energimarknadsinspektionen och att byggnadsarbetena inte i orimlig utsträckning försvåras av inrättandet av naturreservatet. Byggnadsarbetena är huvudsakligen planerade inom ledningsgatan för den planerade ledningen och transporter kommer företrädesvis ske längs befintliga vägar. Det kan dock uppstå behov av tillfälligt att ta mindre ytor i anspråk som etableringsytor, mötesplatser för fordon eller arbetsvägar. Det är viktigt att inrättandet av reservatet inte försvårar eller omöjliggör detta.

400 kV-ledning Örby-Snösättra

Mellan den befintliga terminalplatsen Örby och den planerade stationen Snösättra planerar Svenska kraftnät förläggning av en markförlagd 400 kV-ledning. Energi-marknadsinspektionen har fattat beslut och meddelat koncession för ledningen. Den planerade ledningen kommer att förläggas parallellt och söder om Nynäsbanan på en kortare delsträcka strax väster om Magelungsvägens korsning med järnvägen. Svenska kraftnät föreslår med anledning av detta att reservatsgränsen här justeras söderut, dvs söder om ledningssträckningen.

Svenska kraftnät kommer att behöva åtkomst genom norra delen av det föreslagna reservatet för åtkomst till arbetsområdet under själva förläggningen, men även i framtiden vid eventuella fel eller underhållsåtgärder på markkabeln. Vid förläggning av ledningen krävs att fordon, grävmaskiner, borrhjull med mera kan ta sig till arbetsområdet. Terrängen utmed Nynäsbanan är bitvis brant varför det inte är möjligt att transporterna går i ledningens sträckning. För att erhålla en framkomlig och säker väg till den planerade ledningssträckningen, med minsta möjliga påverkan på miljö, är förslaget att nyttja de befintliga vägar som finns i norra delen av det planerade reservatet. Avsikten är att nyttja den väg som går från Snösättravägen till en grusplan, strax söder om planerad ledningssträckning. Från grusvägen behöver en temporär väg anläggas till arbetsområdet/ledningssträckningen. Vägarna kommer med all säkerhet att behöva förstärkas och eventuella träd kan behöva avverkas för att skapa framkomlighet. Arbetsvägar (temporära eller permanenta) kommer att studeras närmare inom ramen för den detaljprojektering som pågår för ledningen. Svenska kraftnät förutsätter att reservatsföreskrifterna kommer utformas så att transporter genom reservatet

för anläggande, underhåll, reparation och förnyelse av stamnätledningen säkerställs.

Rivning av tredje 220-kV ledning

Den tredje befintliga 220-kV ledningen som löper genom föreslaget naturreservat planeras att rivas på sikt när ytterligare stamnätprojekt inom ramen för Stockholms Ström genomförts och den förbindelsens inte längre är nödvändig. Rivningen kommer sannolikt inte komma tillstånd förrän efter färdigställandet av övriga ovan nämnda stamnätprojekt. Svenska kraftnät förutsätter att det planerade naturreservatet ska försvåra eller omöjliggöra en ändamålsenlig rivning av ledningen.

3. Behov av underhåll av och åtkomst till stamnätanläggningar

Svenska kraftnät har ledningsrätt för de befintliga ledningarna och avser söka ledningsrätt även för de planerade förbindelserna. Ledningsrätt innebär att Svenska kraftnät har rätt att i ledningsgata röja befintlig vegetation samt inom annat område, så kallat sidoområde (cirka tio meter), fälla för ledningen hinderliga och farliga träd. För att underhålla befintliga ledningar i området krävs en röjd gata av varierande bredd. Underhållningsröjning och avverkning av för ledningen hinderliga och farliga träd i sidområdet utförs normalt vart åttonde år med en mellanliggande röjningsbesiktning.

För ledningarnas tillsyn, underhåll och reparation ska Svenska kraftnät äga rätt att ta väg till anläggningen varvid Svenska kraftnät, i den mån detta kan ske, ska iaktta av fastighetsägaren givna anvisningar beträffande rätten att ta väg över fastigheterna. Svenska kraftnät använder sig av maskiner vid avverkning och framkomlighet, varför denna möjlighet måste säkerställas i skötsel föreskrifterna för naturreservatet.

För att bibehålla rättigheterna enligt koncessionsbeslutet och ledningsrättsbeslutet och därmed kunna utföra ombyggnationer, underhåll, reparationer och utöva tillsyn över stamnätanläggningarna krävs att reservatsföreskrifterna tillåter dessa åtgärder. I annat fall kan Svenska kraftnät inte sköta elförbindelserna och därmed finns det risk att Sveriges elförsörjning äventyras.

Svenska kraftnät ser positivt på att det är tydligt att drift och underhåll av ledningar, samt åtgärder som behöver utföras för stamnätets funktion och säkerhet är undantagna från naturreservatsföreskrifterna. Svenska kraftnät önskar dock att undantagen från föreskrifterna justeras för att även inkludera de ovan nämnda planerade anläggningarna. Vi vill också understryka att i händelse av en akut un-

derhållsåtgärd finns ingen möjlighet att samråda med stadens förvaltning eller delge tillsynsmyndighet information om akut åtgärd med sådan framförhållning som efterfrågas i föreskrifterna.

4. Slutsats

Svenska kraftnät önskar att undantagen till föreskrifterna för föreslaget naturreservat justeras för att tydliggöra att dessa gäller också planerade tillkommande elförbindelser som passerar området. Reservatsföreskrifterna bör också formuleras så att planerade anläggnings- och underhållsåtgärder enligt ovan inte medför att Svenska kraftnät behöver söka dispens. Vidare önskar Svenska kraftnät att naturreservatets norra gräns justeras på så vis att tillkommande markkabel mellan Örby och Snösätra inte hamnar innanför det föreslagna naturreservatets gränser.

Vattenfall

Vattenfall Eldistribution AB, nedan kallad Vattenfall har tagit del av remisshandlingarna för rubricerat ärende och lämnar följande yttrande.

Vattenfall har elanläggningar inom och i närheten av planområdet vilket visas av bifogad karta, lila linje = 70 kV högspänningsledning av regionnätsskaraktär, turkos linje = 20 kV högspänningsledning. Heldragna linjer är luftledningar och streckade linjer är markförlagda kablar. Ledningarnas läge i kartan är ungefärligt. Nätstationer visas som svart blixtförsedd kvadrat. Vid bildande av nya naturområden, t.ex. naturreservat, Natura 2000-områden och vattenskyddsområden, gäller att restriktionerna inte får förhindra Vattenfall att utföra återkommande drift- och underhållsåtgärder som man är ålagda att utföra bl.a. enligt Elsäkerhetsverkets föreskrifter. Reservatsföreskrifterna får inte utgöra hinder för ledningshavaren att utöva de rättigheter som gäller enligt gällande ledningsrätt eller servitutavtal bl.a. vad gäller återkommande underhållsarbeten som röjning av skogsgata. Vattenfalls 70 kV ledning korsar föreslaget reservat område, ledningen (Vattenfalls littera ÄL59 s3) ska senast 2023 rivas, då den är utpekad och ingår i projektet ”Stockholms ström”. Fram till dess kommer ledningen behöva vara driftsatt och underhållas därefter, enligt vad som anses vara normalt drift och underhåll. Ledningen skyddas av ledningsrätt (akt 0126K-11196.1) och ger ledningsägaren rätten (skyldigheten) att bland annat:

Ledningsägaren skall tillse att stolpfundament m m tas bort och att hål i marken fylls igen om ledningen rivs..

Själva nedmonteringen av ledningen är en förhållandevis omfattande process men ska utföras så att fastigheterna inte betungas mer

än nödvändigt. Vattenfall ska kontakta Stockholm stad inför rase-
ringen av ÄL59 s3.

Övrigt

Offert på eventuella el-serviser, både byggkraft och permanent ser-
vis, beställs via www.vattenfall.se/sv/anslutning-till-elnetet.htm el-
ler på telefon: 020–82 10 00. Vid eventuella schaktningsarbeten
skall kabelutsättning begäras. Detta beställs via Post och telestyrel-
sens www.ledningskollen.se. Om ärendet brådskar kontakta Vatten-
falls kundtjänst på telefon: 020–82 10 00, kostnaden för uttryck-
ningen debiteras då beställaren. Befintliga elanläggningar måste
hållas tillgängliga under alla skeden av plangenomförandet. Vatten-
falls markförlagda kablar får inte byggas över och Vattenfalls an-
läggningar måste uppfylla det säkerhetsavstånd som framgår av El-
säkerhetsverkets starkströmsföreskrifter.

Ellevio AB

Ellevio AB har erhållit rubricerat förslag för yttrande och har syn-
punkter enligt nedan. Ellevio äger, driver och utvecklar regionalt
och lokalt elnät i Stockholmsområdet.

Ellevio har befintligt 11 kV och 0,4 kV nät för distribution av el
inom det beskrivna friområdet samt i angränsande kvarter. An-
läggningarna försörjer befintlig kvartersbebyggelse intill området
samt ett industriområde innanför föreslagen gräns till naturreserva-
tet. Ellevio förutsätter att reservatsföreskrifter inte hindrar drifts-
och underhålls åtgärder för det befintliga elnätet. I den del av indu-
striområdet som inte ingår i föreslaget naturreservat finns en befint-
lig nätstation, se bilaga, för de funktioner som fortsatt kommer be-
höva beaktas.

Tillstånd förutsätts kunna ges för nya ledningar i området för för-
sörjning av tillkommande byggnader och anläggningar, så som be-
skrivet i samrådsunderlaget. Arbeten som kan bli aktuella för ny
förläggning av ledningar är exempelvis schakt, tung transport, till-
fällig avstängning och avverkning.

I samband med yttrandet lämnar vi också kontaktväg för remisser
angående fysisk planering i Stockholmsområdet. Framtida remisser
avseende naturreservat och andra skyddsformer kan skickas till:
RES.Stockholmfysiskplanering@ellevio.se

Snösätra Norra Fritidsträdgårdsförening

Först och främst vill vi som förening uttrycka vårt starka stöd för
bildandet av ett naturreservat inom Rågsveds friområde och för ett

förstärkt skydd av naturvärden i området. Bevarandet av friområdet som ett oexploaterat fritidsområde skapar förutsättningar för en fortsatt stark verksamhet inom vår förening och säkrar en värdefull tillgång för samtliga boende i området.

Inom Snösätra Norra Fritidsträdgårdars område

Vi förutsätter att ett generellt undantag från vissa av naturreservatets regler kommer att gälla inom vår föreningens eget område. Det är orimligt att det på ett koloniträdgårdsområde skulle råda förbud mot att gräva (föreskrift C3), beskära eller flytta växter (C1), affisering (C6) eller skötsel av träd (A7). Allemansrätten gäller såklart inte heller på odlares privata odlingslotter. Vi har som förening också behov av att tidvis göra infrastrukturella ingrepp på vårt område, t.ex. gräva för vattenledningar, dika mot kärrmark eller potentiellt anlägga avlopp om vår nuvarande torrdasslösning blir ohållbar.

Det pågår en diskussion mellan Stockholms fritidsodlingsföreningar och Stockholms Stad om möjligheten att bygga dagstugor på 4-6-m² på odlingslotterna. Dagstugor skulle innebära att området skulle se snyggare och mer enhetligt ut. Fler skulle vara där även kvällstid, vilket kanske skulle minska de problem med inbrott och bränder som vi haft. Dagstugorna hjälper även verksamheten genom att erbjuda möjligheter till att bl.a. torka grödor och samla regnvatten. Om detta förslag blir verklighet bör det inte förhindras av reservatsregler (A9). Vår förening måste också ha möjlighet att förändra byggnationer på vårt eget område för att hålla dem ändamålsenliga för vår verksamhet (A10).

Vår förening, som är miljödiplomerad, har i dagsläget tillstånd att elda på området två gånger om året (v18 & v40). Detta är viktigt för att vi ska kunna göra oss av med ris m.m. från odlingsverksamheten. Ett förbud mot detta (C4) skulle ställa till stora problem för oss.

Vi vill ha en **tydligare formulering att undantag från naturreservatets föreskrifter gäller för bedrivandet av verksamhet inom fritidsodlingsområdena**. Regler för verksamhet och byggnationer på fritidsodlingsområden regleras istället i befintliga avtal mellan dessa föreningar och Stockholms Stad.

I närheten av vårt område (Ko 1b)

Vi ser gärna även i fortsättningen att stadsdelsförvaltningen tar bort träd och sly som växer för nära utanför vårt staket, ca 3-4 m. Detta gäller särskilt mot sankmarken. (Föreskrift A7).

Vi vill ha slåtter av ytan mellan parkvägen och staketet samt Mangelungsvägen och staketet tidigare, i slutet av juni, istället för juli/augusti. Detta på grund av frögräs och mördarsniglar som annars tar sig in på odlingslotterna (Skötselplan Ko 1a-b).

Vi vill gärna få till en parkering för 4-6 bilar vid odlingsområdets norra ände, vilket även skulle innebära ett nyttjande av parkvägen för att komma dit. Inte alla odlare är unga och friska och många har svårt att bära jord, redskap och växter över hela området från den parkering vi har idag. Det har tidigare varit en parkering nedanför Perssons Betong och som alternativ kan man återupprätta denna. (Föreskrift A11)

Den jordkällare vi använder till vår verksamhet, tillsammans med södra koloniområdet, är den sista resten kvar som är kvar av Snösätra gård. En informationstavla om platsen borde sättas upp.

Generella synpunkter och förslag

Vi vill uttrycka en stark uppmaning om att industriområdet vid Snösätra Gränd införlivas i naturreservatet snarast möjligt. Om en del av upplagsområdet blir kvar, eller bebyggs, som en enklav mitt i naturområdet, kvarstår den tunga trafiken på Snösättravägen, som nu är både farlig och störande. Helst skulle trafiken på Snösättravägen stängas av helt förutom för tillträde till odlingsområdena. Möjligheten att köra in i området med bil möjliggör husvagnslägren och den systematiska skräpdumpning som plågar området.

Ett alternativ till för kolonisterna att med bil kunna komma till sina lotter skulle vara att öppna parkvägen mellan Bjursättragatan och södra koloniområdet för de få bilar det rör sig om.

Vi vill behålla skogen i slänten norr om dammen och nordväst om Snösätra Norra, vid Perssons Betong, och mot gång- och cykelbron mot Högdalen. Detta för att behålla känslan av brynen, kontrasten mellan skog och öppen mark. Även den skogen är skyddsvärd och bör skötas som övriga naturreservatet, bland annat bör en del granar tas bort för att ge plats åt ekarna. I skogens norra del växer det mycket blåsippor och liljekonvaljer.

Vi vill behålla *vårt* Perssons Betong som Rågsveds festplats och gärna få tillbaka parkteatern som var väldigt populär.

Betesmarker och betesdjur uppskattas stort av boende och besökare i området. För ängsmarkerna föreslås i skötselplanen bete eller slåtter som skötselmetod. Det vore önskvärt om bete uttrycktes som det primära alternativet. Det skulle gynna den biologiska mångfalden utan maskiner.

Man bör göra mer för att förhindra spridningen av invasiva växter, t.ex. Kanadensiska Gullriset som snart tar över hela området. För 20 år sedan växte det mycket riktigt Älggräs i våtmarken, det doftade underbart, men numera har våtmarken, och övrig mark tagits över av Gullriset. Det är även problem med Parkslide och Parksallad som sprider sig och bör bekämpas.

Parkeringsplatser för besökande samt informationstavlor skulle passa att anläggas vid busshållplatsen på Magelungsvägen.

Ett bullerplank mot järnvägen och Magelungsvägen skulle tillföra värde genom att göra ett större område ännu tystare. Kräppladalen är redan idag en av Stockholms tystaste platser.

Ett café, kiosk eller annan liknande verksamhet i området är bra att ta fasta på eftersom det skulle kunna öka tryggheten.

Ett informationscenter om naturreservatet vid P-platsen eller vid Cyklopen är önskvärt.

I förslaget till skötselplan konstaterar man att det finns ett antal faktorer som bidrar till otrygghet i området: nedskräpning, klotter, skräpdumpning, camping och tung trafik. Däremot saknas helt förslag på långsiktiga åtgärder mot dessa otrygghetsfaktorer. Skräpsanering föreslås som engångsinsats vid utpekade ställen, men hur förhindrar man att det ser likadant ut en vecka senare? Uppfräschning av bänkar föreslås, men hur ser man till att de inte är nedklottade dagen efter? Hur ska man få bort de minst fyra-fem läger årligen som bryter mot dessa förbud? Tung trafik är en otrygghet och miljöförstörande faktor, men ändå behåller man industriområdet.

Föreningen Tillväxts odlingar bör i framtiden utvidgas söderut, på andra sidan parkvägen, så att fler sittplatser för rekreation kan skapas runt själva dammen. Detta område, från parkvägen mot Huddingevägen, skulle även kunna användas som ett nytt koloniområde.

Vi ser gärna att både Magelungsdiket och Kräppladiket muddras och meandras och utökas med fler dammar för att rena vattnet och öka trivseln. Öppna helst Kräppladiket från dammarna mot Huddingevägen.

Slutligen vill vi gärna uppmuntra till ytterligare, sedan tidigare diskuterade, åtgärder som skulle kunna skapa synergieffekter tillsammans med reservatsbildandet. T.ex. den föreslagna faunapassagen

mot Fagersjöskogen och ett utökat samarbete med Farsta och Huddinge om sammanlänkning av skogsområdena för att underlätta artspridning och den biologiska mångfalden.

Sven Gunnarsson

Jag har lägenhetsarrende fastighet Älvsjö 1:1. Jag har amerikanska veteranbilar i lokalen och skulle jag tvingas flytta därifrån får jag stora problem. Detta är sista området i Stockholm som går att ha hobbyverksamhet tack vare skälig arrendekostnad. Sista alternativet blir att sälja bilarna. Men jag kan berätta att på sommaren vid fint väder åker jag ut med pensionärer så att de får se lite mer än bara väggarna på äldreboendet. Gatukonsten har blivit mycket uppskattad och drar många besökare. Nedskräpningen längs Snösättravägen är inte vi som hyr lokaler som kastar skräp utan det är andra människor som står för detta. Tunga trafiken har upphört sedan Big Bag har flyttat. Vägen Snösättragränd bör rustas upp och jag är inte främmande till att vara med bidrag till upprustningen och det är flera som är villiga att bidra. Ni är varmt välkomna att hälsa på för att se hur jag har det.

Övriga remissinstanser

Hyresgästföreningen sydost

Sammanfattning

Efter studerande av ovannämnda handlingar med bilagor 1-3 samt platsbesök kan följande konstateras.

Förslaget är väl genomarbetat särskilt kapitlet grund för beslutet med underrubrik värden i Rågsveds friområde samt naturreservatets syfte med reservatsföreskrifter.

1.1. Tillkomsten av ev. café vore utmärkt som social mötesplats.

1.2. Det bör påpekas att mountainbike-cykling inom reservatet ej får förekomma. Träning respektive tävlingsform bör inskrivas under rubrik terrängkörningslagen.

1.3. Rågsveds naturreservat – ekonomisk kalkyl (bilaga 3) under rubrik drift och tillsyn är tillsyn, 75tkr, lite väl i underkant. Bör höjas så att summa drift och tillsyn höjs till 4500000 årligen. Satsa på kontinuitet i tillsynen.

Slutord

Vi tillstyrker, med reservation för punkter 1.1.-1.3 ovan, förslaget.

Naturskyddsföreningen

Sammanfattning:

- Reservatsarealen bör utökas till ca 130 hektar, d.v.s. 36 hektar bör adderas till nuvarande reservat
- Det är synnerligen viktigt att inkludera hela Snösätra upplagsområde i naturreservatet för att förhindra framtida småhusbebyggelse på platsen
- Metoden fyto Remediering bör väljas för sanering på Snösätrastränd
- Kommunen bör påbörja sanering redan i år, helst enligt vår föreslagna lista
- Det är fullt genomförbart att inom naturreservatet ge delar av Snösätra upplagsområde en särskild funktion med ett eget syfte
- Feltänkt och problematiskt att Stockholms stad valt att utelämna flera nyckelbiotoper som borde ha ingått i naturreservatet
- Vi anser att en mindre parkeringsplats för besökare kan iordningställas i hörnet Snösätravägen/Magelungsvägen
- För att förhindra obehörig trafik som t.ex. illegalt dumpar sopor i friområdet föreslår vi att en automatisk fällbom med bricka/kod sätts upp strax efter början på Snösätravägen
- Anmärkningsvärt att fornlämningsområden och nyckelbiotoper i Rågsveds friområde i praktiken ses som markreserver istället för att ingå i naturreservatet

Ett synnerligen värdefullt natur- och rekreationsområde är i behov att ett generöst skydd

Vi anser att Exploateringskontorets föreslagna arealsiffra på 94 hektar i reservatshandlingen *Förslag till beslut Rågsveds naturreservat*, sidan 4, bör utökas betydligt till ca 130 hektar. En areal på 36 hektar bör alltså adderas till de 94 hektaren. Naturskyddsföreningens förordade 130 hektar baseras på den karta som också utgör det förslag på naturreservatsgräns som återfinns under rubriken "Naturskyddsföreningens alternativa förslag på naturreservatsgräns" på sidan 2.

Ytterligare starka skäl finns som grund för beslut

Vi vill komplettera med punkter under Exploateringskontorets rubrik "Grund för beslut" i reservatshandlingen *Förslag till beslut Rågsveds naturreservat*, sidan 6-7. Följande fakta om Rågsveds friområde återfinns utöver det som redan står:

- Rågsveds friområde är utpekad i länsstyrelsens program för skydd av tätortsnära natur, *Aldrig långt till naturen*¹

---

¹ Länsstyrelsen i Stockholms län. Rapport: *Aldrig långt till naturen*. 2003:20.

- Orördhet och trolska naturmiljöer (skogen utmed sjön på Ekornäset)²
- Rågsveds friområde ingår i ett landskapsavsnitt som fungerar som spridningsväg mellan Stockholms och Huddinges naturområden
- Genom Rågsveds friområde område går ett utpekat särskilt värdefullt ekologiskt spridningssamband³
- Variationsrikedom och naturpedagogik av högt och t.o.m. mycket högt värde (här finns variations- och artrika miljöer, strandzoner och skogsbryn, kolonilotter liksom natur- och kulturstigen Kräpplasåret)⁴
- Orördhet av högt värde (förekomst av skog över 100 år)⁵
- Ekologiskt särskilt känsligt tillrinningsområde⁶
- Ekologiskt särskilt känsliga mark- och vattenområden⁷
- Ekologiskt särskilt känsliga stränder⁸
- Mycket lång mänsklig kontinuitet med boplatser från förhistorisk och historisk tid

Naturskyddsföreningens alternativa förslag på naturreservatsgräns
Tillsammans med den lokala miljöföreningen i Rågsved, Kräpplagruppen, har Naturskyddsföreningen utarbetat ett alternativt naturreservatsförslag för Rågsveds friområde gällande gränserna för naturreservatet. På kartan nedan ses den alternativa naturreservatsgränsen grönmarkerad.

---

² Regionplane- och trafikkontoret. Upplevelsevärden Hanvedenkilen. 2004.

³ Ekologigruppen. Rapport: Ekoplan - Hanvedenkilen. 2004-02-16.

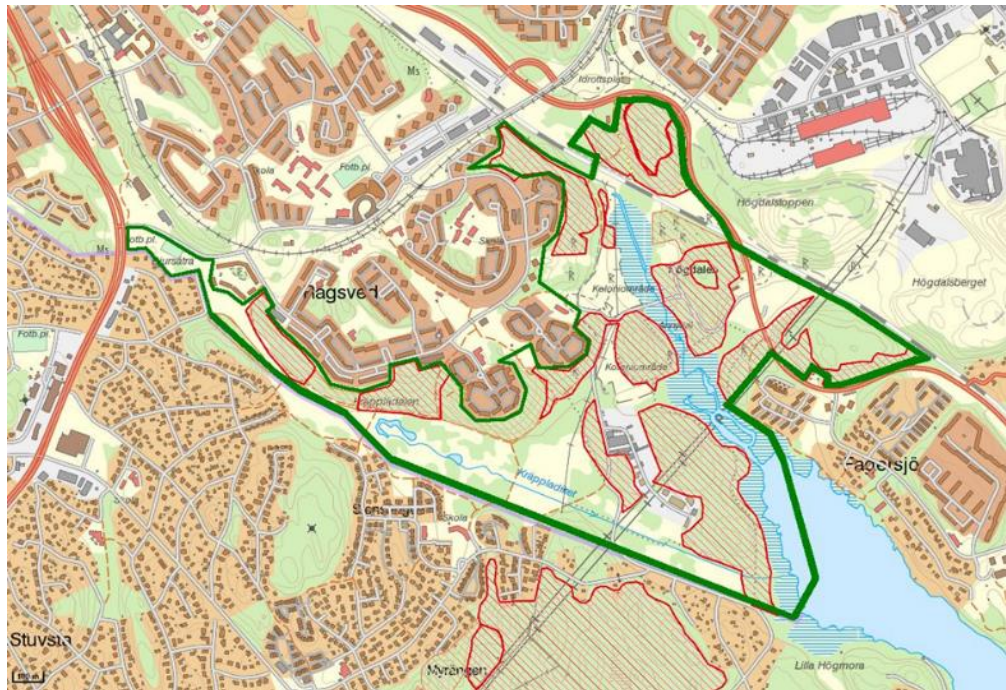
⁴ Regionplane- och trafikkontoret. Upplevelsevärden Hanvedenkilen. 2004.

⁵ Regionplane- och trafikkontoret. Upplevelsevärden Hanvedenkilen. 2004.

⁶ Stadsbyggnadskontoret. Områdesprogram – Stadsdelsområde Vantör. 1997. Sid. 8.

⁷ Stadsbyggnadskontoret. Områdesprogram – Stadsdelsområde Vantör. 1997. Sid. 8.

⁸ Stadsbyggnadskontoret. Områdesprogram – Stadsdelsområde Vantör. 1997. Sid. 8.

Karta med utpekade nyckelbiotoper rödstreckade. Kartan redigerad av Naturskyddsföreningen med grön linje = vår förordade naturreservatsgräns. Kartkälla: Skogsstyrelsen, Skogens pärlor.

Vårt alternativa förslag på naturreservat är på ca 130 hektar, arealen för Nynäsbanan och Magelungsvägen är exkluderad trots att de nu för enkelhetens skull ingår i naturreservatet. Inga privata fastigheter återfinns inom vårt alternativa förslag på naturreservat, varför inga legala hinder står i vägen för att utvidga naturreservatet till den storlek som vi och Kräpplagruppen förordar.

Inom vårt alternativa reservatsförslag finns zoner för områden som kräver särskilda förtydliganden och syften. Det gäller främst:

- Upplagsområdet Snösättragränd

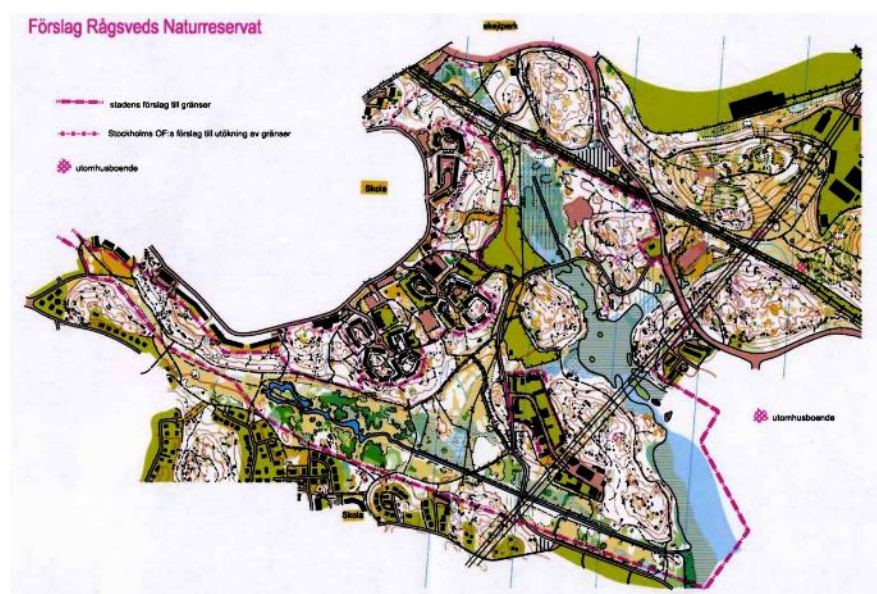
Stockholms Orienteringsförbund

Mycket bra att Kräpplaskogen/Rågsveds friområde, får ett långsiktigt hållbart skydd genom naturreservatsbildning. Bland annat för att staden ska uppnå målen för stadens friluftstrategi, men även de idrottspolitiska målen. Inrättandet av Rågsveds Naturreservat ligger väl i linje med Stockholm stads åtagande från 2003, att bilda flera naturreservat för skydd av tätortsnära natur, Aldrig långt till naturen. Se Länsstyrelsens program 2003:20.

Förutom de naturvärden som finns i området, som lyfts fram väldigt tydligt, används Rågsved/Snösättra mycket för rekreation, idrott och rörligt friluftsliv, till exempel orienteringsidrott. Detta stärker behovet av att skapa ett skydd mot exploatering. Förslagets avgränsning

av naturreservatet är dock alltför snävt tilltaget om vi väger in hur naturreservatets syfte ska tryggas och om Stockholms Stads framtida friluftsmål ska uppfyllas. För att möta de målen behövs tillräckligt med yta och att t ex utesluta skogen söder kvarteret Bävernätet-Bäverhonan, eller stor del av slutningen öster om kvarteret Ostkammaren och motionsspåret vid skejtparken, "pluttifierar" friluftsmöjligheterna.

Att staden i sin roll som markägare ska underlätta icke-anläggningsbundet friluftsliv - däribland orientering - är något vi menar ska framgå tydligare i stadens olika styrdokument, till exempel föreskrifter för naturreservat. Stockholms Orienteringsförbund föreslår därför att föreskrifterna ska beskriva tydligt att området bör utvecklas med folkhälsobringande åtgärder, till exempel anlägga löpspår, utegym, pulkabacke eller likande anordningar för aktiv rekreation, motion och idrott. Vidare bör det framgå i föreskrifterna att området inte bara är viktigt för spontanidrott, utan att även organiserad idrott ska uppmuntras och vara tillåtet i naturreservatet efter samråd med förvaltaren. Vi föreslår att ett reviderat förslag tas fram, där syftet med naturreservatet utvecklas att även innehålla en text om hur även organiserat friluftsliv och idrott ska vara möjlig i området. Vidare behöver mer natURYta tillföras. Stockholms Orienteringsförbunds förslag till gränsdragning bifogas.

Vänsterpartiet Vantör

Vår förening har tillsammans med andra kämpat för ett naturreservat i väldigt många år och vi är därmed mycket glada över att ett förslag nu har tagits fram. Samtidigt har vi också i många år arbetat för bostadsbebyggelse på andra platser än i friområdet. Vi har därför tagit fram visionen om Rågsveds allé längs Rågsvedsvägen/

Hardemogatan mot Högdalen som vi hoppas ska förverkligas, tillsammans med en pendeltågsstation som anknyter till tunnelbanan. Vi är även positiva till att bygga bostäder längs Bjursätragatan, för att spara naturen inne i området.

Förslaget om Rågsveds naturreservat är bra i stora delar, men vi har några synpunkter på att gränserna har blivit för snäva och att en större del av nyckelbiotoperna bör ingå i reservatet.

Snösätra industriområde

Vi anser att hela Snösätra industriområde ska ingå i reservatet. Vi ifrågasätter därför föreslagen gräns, som lämnar en ”ö” helt oomtytt mitt i området utanför reservatsgränsen. En del av nuvarande industriområde kan gärna reserveras för kulturella ändamål tex graffiti och andra föreningsdrivna aktiviteter genom att syftet för reservatet justeras i denna del för att inrymma kulturella aktiviteter. Saneringen av industriområdet kan göras i etapper, vi ser gärna att man använder sig av växtbaserad sanering. Det är enligt tydliga svar på samrådet från stadsbyggnadskontoret inga som helst problem att göra på detta sätt.

Festplatsen Perssons Betong

Vänsterpartiet Vantör värnar den klassiska festplatsen på Perssons Betong som vi vill ge bättre förutsättningar att utvecklas i samverkan med förenings- och kulturlivet, istället för att försämrans som i förslaget att hela området mellan kolonierna på Snösätra norra och bebyggelsen längs Bjursätragatan läggs utanför reservatet. Vi anser därför att Perssons Betong med omgivande naturmark ska ingå i naturreservatet, det räcker inte med bara det hårdgjorda området med scenen och plats för valborgsbrasan. Om gränserna är för snäva som i föreliggande förslag ser vi en stor risk att det byggs bostäder för nära festplatsen, som därmed inte längre kan fungera p.g.a. störande ljud för omkringboende. Vi vill istället utveckla/ utöka användningen av festplatsen, som idag bl.a. används för Snösätraskolans skolavslutning, valborgsfirande och familjefester. Föreningen Musiketörerna ordnade även en bejublade jubileumsfest för några år sedan. Genom att anlägga terrasser i slänten kan området även anpassas för att tex Parkteatern ska återkomma till området med föreställningar. Vi vill särskilt starkt betona att området vid sidan om Perssons Betong, dvs skogsområdet mot gångbron över pendelspåret med nyckelbiotoper behöver ingå i naturreservatet. Där vill vi anlägga en naturinspirerad äventyrslek för barn. Och även ett utegym för vuxna. Skogen har genom tiderna använts både för pulkaåkning i en lång backe mellan träden och för lek med kojor. Aktiviteter som vi vill ska kunna fortsätta även för kommande generationer.

Gränsen längs Bjursätragatan för snäv

Vi anser att gränsen för naturreservatet ska gå betydligt högre upp mot Bjursätragatan (området nedanför korsningen Bjursätragatan/Gillerbacken), utan att äventyra planerad bebyggelse längs gatan. Vad gäller denna undantagna mark så är området välbesökt av förskolor i området. Vi vill också framhålla att en av de vackraste entréerna till friområdet är promenadvägen mellan Bäverdammsgränd och garaget vid Bjursätragatan. Vad vi har sett av planerna för fokusområdet Hagsätra-Rågsved så motiverar dessa inte att hela denna del av friområdet läggs utanför reservatet.

Stänga av vägtrafiken

Snösätravägen måste stängas av mot Huddinge för att stoppa störande genomfartstrafik samt även stängas av så nära Magelungsvägen som möjligt för att stoppa biltrafik som används för att dumpa sopor i skogen. Det är ett mycket omfattande miljöproblem, som inte hör hemma i ett naturreservat. Vägen mot Magelungsvägen kan blockeras med en låsbar bom, som representanter för koloniföreningar och annan legitim trafik till exempel inför föreningslivets valborgsfirande på festplatsen Perssons Betong kan ha nycklar till. En lämplig plats för parkering behöver tas fram, som ligger så långt bort från naturreservatets kärna som möjligt.

Tillgänglighet

Vi vill ha en naturskola i reservatet i samarbete med skolorna i Vanför. Det är viktigt att rastplatser, toaletter och vindskydd sätts upp på flera platser i området för att göra området mer tillgängligt för besökare i alla åldrar. Vi ser gärna också att en låncykelstation sätts upp vid parkeringsplatserna vid entrén, alternativt vid Högdalens och Rågsveds tunnelbanestationer. Ordentlig skyltning behövs också för att nya besökare ska hitta till Rågsveds Naturreservat, såväl från Högdalens centrum som från Rågsveds centrum. Orienteringstavlor behöver sättas upp vid entréerna till reservatet och informationstavlorna längs Natur- och kulturstigen rustas upp.

Mellankommunalt naturreservat

Vi vill också passa på att påminna om att Vänsterpartiet tillsammans med Miljöpartiet tidigare har lagt en motion i kommunfullmäktige om ett mellankommunalt naturreservat med Rågsveds friområde och Kynässkogen i Huddinge kommun, motsvarande lades i Huddinges fullmäktige. Det är en fråga vi vill ha upp på bordet igen.

Tillsynsperson och samråd

För att naturreservatet ska fungera på bästa sätt vill vi att staden ser över möjligheterna att anställa en tillsynsperson som verkar dagligen i området. Uppgiften skulle exempelvis vara att hålla uppsikt

över området, se till att stigar och spänger är i gott skick, liksom rastplatser, vindskydd etc. Tillsynspersonen ska också kunna informera om vad som finns och händer i området, samt även vara en person som föreningslivet kan kontakta när det rör frågor om naturreservatet. Vi skulle gärna se att det hålls årliga samråd med föreningar, medborgare och verksamma i området (tex. skolor) för att ta tillvara det ideella engagemanget.

STF Stockholm lokalavdelning

Rågsveds naturreservat - Avgränsning av reservatet behöver ändras!

STF Stockholm lokalavdelning lämnar följande synpunkter över förslaget till Rågsveds naturreservat. Ert diarienummer 2017-14371. Vi har även tidigare lämnat in synpunkter.

Att detta fina område som även kalls Kräpplaskogen eller Rågsveds friområde kan få ett långsiktigt hållbart skydd genom ett naturreservat är mycket efterlängtad. Förutom fina naturvärden så används området mycket för rekreation och friluftsliv.

Till stöd för reservatet finns det nuvarande politiska valprogrammet med sex nya reservat. Dessutom har Stockholm stad ett åtagande från 2003 att bilda flera naturreservat i det pågående handlingsprogrammet för skydd av tätortsnära natur, Aldrig långt till naturen. Se länsstyrelsens program 2003:20, utdrag bifogas.

Förslagets avgränsning av reservatet är dock på två ställen alltför snävt tilltaget. Att utesluta nedre delen av gammelskogen söder kvarteret Bävernätet-Bäverhonan är uppseendeväckande. Likaså är det inte bra att undanta så stor del av skogen i slutningen öster om kvarteret Ostkammaren.

Förslaget tycks ha tagit för mycket hänsyn till ev. framtida exploateringsintressen. Ett nytt förslag önskas där naturreservatet även omfattar mer av de två skogsslutningarna!

Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar

Föreningen Stor-Stockholms Koloniträdgårdar – FSSK har fått ta del av förslaget till Rågsveds naturreservat. Vi insänder härmed ett yttrande från FSSK, med koloniträdgårdsrörelsens gemensamma synpunkter på förslaget. Det står emellertid fritt för våra lokala föreningar att även inkomma med egna yttranden. FSSK har emellertid samrått med de berörda föreningarna om detta yttrande. Inom plan-

området finns idag två koloniföreningar, Snösätra Norra fritidsträdgårdsförening och Snösätra Södra koloniträdgårdsförening. Bägge dessa föreningar har arrendeavtal med Stockholms stad gällande fritidsträdgårdar/odlingslotter.

Såvida vi tolkar förslagets skrivningar rätt är vi glada åt att förslaget innebär att koloniområdena införlivas i det föreslagna naturreservatet och att deras verksamheter därmed säkerställs för framtiden. Koloniträdgårdsrörelsens ambitioner idag är att bedriva en odlingsverksamhet med tydliga miljömål. Vi strävar efter att våra föreningar blir miljöcertifierade enligt de av Koloniträdgårdsförbundet uppsatta reglerna. Därmed tror vi att våra verksamheter även kan anses skötas på ett sådant sätt att de passar in i naturreservatets föreskrifter.

Vi anser emellertid att förslaget borde innehålla något fler texter som knyter an till koloniträdgårdsverksamheten och stockholmarnas behov av framtida odlingsytor. Vad vi ser finns koloniträdgårdsverksamheten endast omnämnd i förslaget på två ställen. Sedan många år har emellertid våra två koloniträdgårdsföreningar spelat en viktig roll för att försvara och upprätthålla området som en viktig del av Stockholms naturmarker och tydligt bidragit till att Rågsvedsborna lärt sig att uppskatta naturområdet. Idag upplever vi att efterfrågan på dylika odlingsområden markant har ökat i staden, varför det i detta sammanhang bör betonas vikten av att införliva odlingsbar mark i dessa naturreservat. Planförslaget bör därför även möjliggöra en utvidgning av de idag upplåtta koloniområdena med närliggande tidigare odlingsytor.

Vi vill särskilt framhålla behovet av att skötselanvisningarna för koloniträdgårdsområdena inom naturreservatet tydligt utformas så att det även framledes ges förutsättningar för att bedriva en aktiv miljövänlig odlingsverksamhet. Hänsyn måste därvid även tas till att skötseln av närliggande naturmark kring odlingsytorna kan skötas på ett sätt som inte försämrar möjligheterna för trädgårdsodling. Dvs det måste vara godtaget att trädgallring, slyröjning och slagning av gräsytor ska kunna utföras runt odlingsmarken. Ansvar för detta kan tydligt anges i föreningarnas avtal med staden. I föreningarnas avtal måste även medtas möjlighet att använda tillfartsvägar och parkeringsplatser till koloniområdena.

Koloniträdgårdsrörelsen i Stockholm har sedan många år framhållit att det finns behov av att se över reglerna för fritidsträdgårdarna /odlingslotterna så att de föreningar som så önskar skulle kunna få tillstånd för sina medlemmar att endera uppföra sk. dagstugor eller vindskydd med tak på kolonilotterna. Dessa skall inte jämföras med

kolonistugeområdenas permanenta stugor med övernattningsmöjligheter utan tydligt avtalas som byggnader utan rätt till övernattnings. I dagens samhälle torde en sådan möjlighet skapa betydligt bättre och mer uppskattade koloniträdgårdsområden. Vi anser det därför viktigt att redan i beslutet om naturreservatet öppna för en framtida möjlighet att ge tillstånd för en dylik enkel byggnation på reservatets koloniområden.

Föreningen Fagersjö Trädgårdsstad

Föreningen Fagersjö Trädgårdsstad är positiv till förslaget om att omvandla Rågsveds friområde till naturreservat. Vi vill framföra följande önskemål:

- Att reservatsområdet utökas i Fagersjö till att omfatta strandområdet österut med tillhörande vattenområde fram till daghemmet vid Vildandsvägen.
- Att reservatsbildningen av Fagersjöviken inte blockerar framtida restaureringsåtgärder såsom vassröjning, selektiv muddring samt lösningar för att återställa vattentillförseln. Vore önskvärt att kostnader för dessa åtgärder inkluderas i budget.
- att reservatsområdet utökas att omfatta skogsområdet mellan Magelungsvägen och pendeltågsspåret för att säkerställa Hanvedenkilens koppling till Fagersjöskogen.
- Att det avsnitt inom det planerade området som i förslaget är undantaget från reservatsbildningen och som idag består av ett förfallet industriområde; Snösätra industriområde, också inkluderas i reservatet. Alternativt att detta område inrättas i samklang med naturreservatets syfte och inte är miljöstörande eller medger hantering av miljöfarliga produkter.
- Att ingen privat trafik tillåts på de körbara vägar som behövs för service inom området.

Kräpplagruppen

Naturreservatets syfte

Det står "...att skydda och utveckla ett attraktivt och variationsrikt natur- och kulturområde med en egen identitet, för de många människor som bor i närområdet och andra stockholmare, för rekreation, friluftsliv, naturupplevelser, pedagogik, spontanidrott och socialt umgänge."

Skrivningen öppnar upp för framtida inslag som motverkar reservatets natursyften. Begreppet kultur kan infatta en mängd inslag som passar bättre på andra platser och som inte behöver ett reservat för

att kunna utföras. Samma sak gäller med socialt umgänge. Det är bättre att ha föreskrifter som riktar in sig på ekologiska värden eftersom de i sig leder till god rekreation för besökare.

Skriv hellre: "...att skydda och utveckla ett attraktivt och variationsrikt natur- och kulturhistoriskt område med en egen identitet, för de många människor som bor i närområdet och andra stockholmare, för rekreation, friluftsliv, naturupplevelser och naturpedagogik."

Samma resonemang gäller för: "Syftet ska tryggas genom att ... upplevelsevärden framhävs och skapas genom att stråk och platser för möten, lek, naturpedagogik och motion utvecklas samt att stigar och promenadstråk i området hålls framkomliga och inbjudande för besökarna."

Här måste man vara mycket noga med skrivningen så att inte området, som faktiskt har nått sina höga värden genom att staden har haft ett minimum av skötsel, inte får en skötsel som motverkar reservatets ekologiska värden. Dessutom öppnar skrivningen för bygge av lekplatser, och kanske obefogade röjningar.

Skriv hellre: "Syftet ska tryggas genom att ... naturens olika upplevelsevärden framhävs och förbättras genom skötsel för biologisk mångfald samt att platser för rekreation, naturpedagogik och rekreation hålls framkomliga och inbjudande."

Vi motsätter oss denna skrivning: "Eventuella större anläggningar som t.ex. café kan få tillkomma i enlighet med syftet och lokaliseras till viktiga sociala mötesplatser."

Den bör i så fall kompletteras med "i reservatets utkanter" för att undvika att reservatets centrala delar utsätts för störning i form av trafik och buller.

Vi motsätter oss mycket starkt skrivningen "större anläggningar".

Vi motsätter oss skrivningen "Anläggningar inom området ska tillföra upplevelsevärden till området och i största möjliga mån vara tillgängliga och öppna för alla." Vi vill påminna Stockholms stad att Rågsveds friområde främst har två stora värden: biologisk mångfald och tystnad. Det är dessa värden som bör förstärkas.

Vi motsätter oss denna skrivning: "Såväl dåtida som nutida kultur lyfts fram. Det ska finnas möjlighet att läsa det historiska landskapet samtidigt som området tillåts vara en scen för nutida kultur där allmänhetens idéer tas tillvara."

Kräpplaggruppen har arbetat för naturreservat i Rågsveds friområde i tre decennier. Tanken om kultur har kommit upp i ett mycket sent skede och vi menar att detta bör anläggas i anslutning till andra platser som kan bidra med kultur som t.ex. Skejtparken, Cyklopen, Rågdalen, Fria teatern eller Oasen i Rågsveds centrum.

Vi ifrågasätter denna skrivning: "Ett aktivitetsstråk med till exempel mötesplatser och kulturupplevelser skapas från Högdalen till Rågsved." På vilket sätt ligger Rågsveds friområde i det här aktivitetsstråket rent fysiskt?

Vi ser att staden väldigt gärna vill ha med kultur i naturreservatsförslaget - men är det inte bättre att staden tänker ut vad det är för kultur den vill ha och hur den skall hänga ihop med annan kultur i Högdalen och Rågsved än att man skapar ett naturreservat med undantag för framtida kultur?

Naturreservatets gränser

En tredjedel av ytan av de skogsområden i Rågsveds friområde som av Skogsstyrelsen klassats som **nyckelbiotoper** är inte medtagna i stadens reservatsförslag. Vi anser att **alla** nyckelbiotoper bör ingå i reservatet, se karta (bilaga). I stadens förslag till reservatsgränser minskar skyddet för kopplingen inom Hanvedenkilen mellan Rågsveds friområde, Högdalstopparna och Fagersjöskogen.

I och med att nyckelbiotopernas areal minskats i stadens förslag minskar också möjligheten för ingående skyddsvärda arter i hela reservatet att överleva.

Inte heller området mellan Bjursätragatan och Stockholm vattens reningsdammar är medtaget i stadens reservatsförslag, trots att största delen av detta område är klassat som nyckelbiotop och resterande del som innehållande höga naturvärden. Området är en ståtlig entré till Rågsveds friområde som man lätt kommer till via gångväg ända från Rågsveds centrum.

Reningsdammarna med sin koloni av gräsänder och en och annan häger sommartid har blivit något av ett centrum i friområdet för barnfamiljer och pensionärer. Att då dra ner bebyggelse i slänten ända ner till gångvägen (Byvägen) och dammarna skulle ge reservatet en getingmidja mitt i Kräppladalen, vilket vore förödande. I slänten växer bland annat flerhundraåriga tallar ända ner till gångvägen. Visserligen ligger den nuvarande bebyggelsen längs Bjursätragatan och vid Bäverdammsgränd och Bäverbäcksgöränd relativt nära Byvägen, men den ligger på bergen 20 meter över Kräppladalen och delar av den är dessutom föredömligt insmugen i skogen. Därmed stör den äldre bebyggelsen inte friområdet i lika hög grad som exploateringskontorets förslag till exploatering av slutningen ner från Bjursätragatan.

Vi anser också att hela Snösätragränd, som ligger mitt i Rågsveds friområde ska ingå i reservatet. Vi anser också att all verksamhet på Snösätragränd skall avvecklas. Att i någon form behålla dagens upplags- eller kulturverksamhet på Snösätragränd genererar bil- och servicetrafik in i centrum av naturreservatet och kan leda till nedskräpning. Kulturverksamheten har också lett till buller i form av fester sena kvällar och nattetid, särskilt sommartid. Det stör boende i både Rågsved och i Huddinge. Kulturverksamheten kan med fördel läggas i anslutning till Cyklopen som redan nu är ett mindre centrum för kultur. Om det rör sig om gatukonst så är platsen bredvid skejtparken ypperlig. Där finns möjlighet att kombinera sport med kultur och även skapa bullerdämpning i form av graffitiväggar längs med Magelungsvägen.

Perssons Betong ska givetvis ingå i naturreservatet och även de fina nyckelbiotoperna som ligger intill. Skogen inramar kolonilotterna på ett vackert och rofyllt sätt och understryker på ett enhetligt sätt friområdets naturvärden och upplevelser.

Övriga platser som utan större problem kan ingå i naturreservatet är bergknallen med motionsspår (nyckelbiotop), nyckelbiotopen nordväst om kraftledningen samt bergknallen som ligger norr om Magelungsvägen men söder om järnvägen. De senare områdena har idag höga naturvärden och kan utvecklas till nyckelbiotoper samt utgör en naturlig kontakt med Högdalstopparna, Fagersjöskogen och Majroskogen. De är helt enkelt en fortsättning av Hanvedenkielen och kan i framtiden helt eller delvis förbindas med ekodukter som gynnar både det rörliga friluftslivet och den biologiska mångfalden. Man bör också tänka på hur Rågsveds friområde på ett tydligt sätt anknyter till Kynäsberget i Huddinge kommun.

Ny pendeltågstation

Det står "Frågan om en ny pendeltågstations förläggning och utformning kommer, om det blir aktuellt, att utredas och prövas i särskild ordning. En justering av reservatet kan då bli aktuell."

Vi anser att gränserna kan utökas till att nå fram till Rågsvedsvägen, ta med kullen med motionsspåret och Cyklopen samt kullen norr om Magelungsvägen söder om järnvägen samt kullen väster om kraftledningen, eftersom gränserna kan justeras OM en pendeltågstation blir verklighet. Vi tror dock inte att det blir verklighet eftersom tunnelbanan kommer att byggas ut till Älvsjö och troligtvis gör en pendeltågstation onödig. Gränserna kan alltså utökas jämfört med stadens förslag.

Vägar

I stadens förslag till reservat sägs inget om att Snösättravägen skall stängas av för biltrafik. Det är mycket viktigt att vägen stängs av vid Magelungsvägen och vid Högmoravägen för att förhindra genomfart med bil mellan Ågestavägen och Magelungsvägen. Utfarten från Snösättravägen till Magelungsvägen är trafikfarlig med begränsad sikt och komplicerad topografi.

Däremot ska vägen vara en cykelväg. Boende i Högmora i Hudinge har på eget initiativ stoppat genomfartstrafik med en egen bom. Trycket på en genomfartsväg ökar med utbyggnaden i Hudinge av bland annat Högmora. När Snösättragränd stängs behövs inte Snösättravägen som tillfartsväg.

Det dumpas mycket skräp utefter Snösättravägen och illegala bosättningar har i alla år varit ett stort problem i området. Dessa problem förhindras genom en avstängning av vägen.

Kolonisterna kan i begränsad omfattning och låg hastighet använda gångvägen från Bjusättragatan ner till Norra Kolonin som tillfartsväg. Inte många bilar körs idag ner till kolonierna, eftersom många kolonister bor i närområdet.

Rågsveds friområde är ett av Stockholms tystaste gröna områden. För att värna tystnaden är det viktigt att få bort biltrafiken från området. En parkering för besökare som kommer Magelungsvägen med bil kan med fördel ordnas utmed Magelungsvägen vid korsningen med Snösättravägen. En besöksparkering kan även anläggas vid Rågsvedsvägen.

Området (Y2) där JVAB:s upplag låg en period skall inte användas som parkering, utan saneras tillbaka till ängsmark.

Snösättragränd

Det är viktigt att hela Snösättragränd ingår i naturreservatet. Eftersom marken är kraftigt förorenad har Kräpplagruppen redan för flera år sedan föreslagit ett samarbete med företaget PhytoEnvitech AB, som utvecklat metoder för sanering med hjälp av växter. Denna saneringsmetod kostar bara en tredjedel av mer konventionella metoder och saneringen kan troligen starta omedelbart med plantering av växter inom vissa delar av området. Under saneringstiden, som tar flera år, är området grönt och kan användas på olika sätt. En saneringspark skulle kunna skapas med information och forskning om hur saneringen fortskrider.

Eftersom högspänningsledningen som går ovanför södra delen av Snösätragränd kommer att uppdateras och få högre spänning är det troligen inte lämpligt att förlägga barnverksamhet i närheten.

Gamla skjutbanor

I förslaget står om sanering av skjutbanorna, men inte var och på vilket sätt de ska ske. Här finns flera frågetecken som vi inte lyckats få svar på, till exempel när det gäller hur mycket man måste sanera. Det har tidigare gjorts sanering i slänten vid Byvägen. Förslaget borde innehålla en karta över hur skjutbanorna sträckte sig och var marksanering föreslås.

Skogsområden

Skogen i Rågsveds friområde har höga naturvärden. Där finns många gamla träd, tallar som är mer än 160 år gamla, skogslind, ekar och gammal skogsbetesmark. Det tar många hundra år att bilda denna typ av skog, så det är mycket viktigt att den bevaras. Spridningseffekterna mellan skogsområdena hindras om man bygger i slänterna ner mot Byvägen och gångvägen mot Högdalen. Stammar efter träd som vält ska lämnas kvar i skogen. Att vikten av blommande träd och buskar framhålls är bra.

Betesmark

Vi anser att de stängslade hagarna ska betas, dels för att öka den biologiska mångfalden och dels för att göra naturreservatet mer intressant för besökare. När det för några år sedan var betesdjur (framför allt kor) i hagarna, var detta mycket uppskattat. För att hålla betetrycket uppe åtgår cirka 20 kor. Hästa gård på Järvafältet, som tidigare stått för djuren tar cirka 140 000 kronor per år för att hålla kor i hagarna. Kräpplagruppen anser att det är väl använda pengar. Som komplement till kor kan även får användas, men kor, gärna med en tjur, håller hagarna fria från oönskade besökare. Får kan hålla efter jättelokan, som etablerat sig i hagarna. Betesmark med betande djur är också värdefull för fladdermöss med flera arter, vilket uppmärksammas i förslaget till naturreservat.

Öppna marker

Det är bra att man i skötselplanen föreslår att öppna marker skall slå en eller två gånger per år och att gräset skall tas bort. På vissa ställen står det "bör" och på andra "skall". Vi tycker att det skall stå "skall" för att slåtter utförd på rätt sätt vid rätt tid gynnar den biologiska mångfalden. Dessutom ökar besökares möjlighet att använda markerna. Genom slåtter framhäver man också det gamla kulturlandskapet, som har anor sen 1600-talet. Hävdade ängar i stället för igenväxande skräpmark nordväst om dammarna bort mot Rågsvedsvägen kan bli en stor tillgång i Kräppladalen. Om dessutom den kul-

verterade delen av Kräppladiket tas fram och tillåts meandra i ängsmarken, skulle inte bara området naturvärden öka utan även reningen av dagvattnet från Huddingevägen mot Magelungen. Bänkar med bord behövs i detta område.

Kulturlandskapet

Ett så ålderdomligt kulturlandskap som i Rågsveds friområde hittar man inte på så många platser i Stockholmsområdet och vi uppskattar att det uppmärksammas i förslaget till naturreservat. Det är viktigt att framhäva det historiska perspektivet genom skyltar, vilket också nämns i förslaget.

Dammar och våtmarker

Våtmarkerna har tidvis brist på vatten särskilt efter Magelungsån. På något sätt måste mer vatten ledas via Kräppladiket och Magelungsån till fagersjöviken. Ön i dammarna bör göras iordning till en fin plats att vara på, nu är den ganska igenväxt.

Magelungen

Det står inte särskilt mycket om Fagersjöviken den delen av Magelungen som reservatet har del av. Fagersjöviken är grund och har för lite vattentillströmning. Om förslaget på ett adekvat sätt skall ta med även våtmarkens värden bör det stå att vattentillförseln måste öka, annars kommer igenväxningen av Magelungens nordvästra vik att fortsätta.

Kulturstigar och andra vandringsleder, skyltar

Det är viktigt att Kräpplasåret renoveras. Kräpplagruppens skyltar togs bort för ett tiotal år sedan och staden satte dit nya skyltar på stolpar av alldeles för vek konstruktion. Dessa skyltar har inte underhållits utan fått förfalla. Flera finns inte längre. Vid en renovering kan stadens texter och skyltlayout behållas, men stolparna måste göras hållbarare.

Om det anläggs en ”Tyst stig” kommer den troligtvis att till stor del sammanfalla med det nuvarande Kräpplasåret. Det finns en Hälsans stig, som också bör aktualiseras eller avvecklas. För att ge stadens innevånare chansen till spår som knyter ihop olika grönområden bör ett längre spår tas fram med start till exempel i Svedmyra. Rågsved-Fagersjöspåret, 7 km, som går runt Fagersjöviken är förfallet. Förhoppningsvis kan staden tillsammans med Huddinge kommun återställa spåret. På grund av all ny bebyggelse på Huddingesidan kan den behöva dras om.

Eftersom det sprejas mycket i Rågsveds friområde är det viktigt att ha skyltar som tål påfrestningar samt går att rengöra.

Ekodukt

För att biologiskt binda ihop Högdalstopparna och vidare med Fagersjöskogen och Majroskogen med friområdet bör en ekodukt byggas över Nynäsbanan och Magelungsvägen. Den kommer också bidra till det rörliga friluftslivet.

Upplagsområdet mellan järnvägen och Magelungsvägen

Vattnet som kommer ut vid Magelungsvägen från Högdalstopparna är oerhört smutsigt. Det bör undersökas, för att förhindra att det kommer ut i Fagersjöviken. Man bör anlägga ytterligare reningsdammar för att förbättra vattenkvaliteten.

Tillgänglighet

Rågsveds friområde ligger mycket tillgängligt för alla slags besökare. Det är knappt 10 minuters gångväg till tunnelbanestationerna vid Rågsved och Högdalen från olika delar av friområdet. Från Rågsveds tunnelbanestation behöver man inte korsa någon bilväg för att komma till tre olika delar av Rågsveds friområde och från Högdalen behöver man bara korsa vägen vid centrum och Magelungsvägen vid Cyklopen. Dessutom finns flera busshållplatser nära området.

I Huddinge, varifrån det kommer mycket folk, ansluter villaområden och gångvägar direkt till reservatet. Vad som fattas är skyltar från Högdalens och Rågsveds centrum. Området har också god tillgänglighet med cykel från olika håll - men cykelvägarna behöver ses över. Mot Fagersjö behövs en spång över vattnet/sankmarken, som ersättning för Kräpplagruppens raserade spång, vilket också är förslaget.

Skötsel – stadsdelen

Vi tycker att det vore bra om det tillsattes **en** person som är ansvarig för naturreservatets skötsel och att denna person är kunnig om biologisk mångfald, ekosystemtjänster samt stadens styrdokument.

Vi motsätter oss att stadsdelen tilldelas pengar för skötsel om det inte också tillkommer personal med kompetens inom ekologi, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Vi är också oroliga för att den högt satta budgeten för skötsel, 3 miljoner kronor per år, i själva verket kommer att motverka sina syften. Vi har sett flera exempel på mindre bra skötsel i närområdet som vi inte vill se i Rågsveds friområde.

Vi anser att fler områden bör lämnas till fri utveckling än vad som är fallet i förslaget till skötselplan. Risker är annars överhängande att stadsdelen försämrar naturvärden i området.

Rekreativa värden

Vi anser att området kan få tillskott av odlingslotter. T.ex. kan Snösätra södra utökas något norrut eller kanske även söderut. Vi vill poängtera att den otrygghet i området som tas upp i förslaget till allra största del kan hänföras till Snöstära upplagsområde samt till illegala bosättningar. Otryggheten kommer att minska avsevärt när upplagsområdet avvecklas och när Snösättravägen stängs för biltrafik.

Verksamheter och anläggningar

Det står om Snösätragränd att: "Området avviker starkt från omgivande natur- och kulturlandskap och splittrar detta genom sin centrala placering mellan det öppna kulturlandskapet och skogen längs sjöstranden."

Området är dåligt placerat och om ett naturreservat skall göras rättvisa så skall området tillföra något som stärker reservatets värden och inte än en gång utgöt en centralt placerad verksamhet som splittrar området.

Skötselansvisningar – råd och riktlinjer för skötsel

Allmänna åsikter:

- Fler områden bör lämnas för fri utveckling med intern dynamik.
- Gräsmarkerna skall antingen slåttas eller betas.
- Död ved skall lämnas, det är ett av områdets största kvaliteter. Stammar som avverkas under skötsel skall lämnas kvar i området.
- Klen död ved skall också lämnas, men kanske inte i lika stor utsträckning.

Sid 8 Ekologiska värden: "...och hyser en hel del mycket gamla träd, framförallt ekar men även skogslind.". Vi vill meddela att inventeraren från Skogsstyrelsen som gjorde nyckelbiotopsinventeringen kommenterade att han inte har sett så mycket skogslind någonstans i Stockholms län.

Tyresåns vattenvårdsförbund

Tyresåns vattenvårdsförbund har av stadsbyggnadskontoret fått anstånd att svara på samrådet senast 2018-02-20 och lämnar härmed följande synpunkter.

Stockholm stad är genom bolaget Stockholm Vatten och Avfall en av flera kommunala medlemmar i Tyresåns vattenvårdsförbund. Området som ingår i reservatsbildningen ligger helt inom Tyresåns

avrinningsområde och fyller ett viktigt syfte avseende rening av dagvatten från tillrinningsområdet. I Rågsved finns våtmarker som har en naturligt renande funktion, och även dagvatten anläggningar som ingår i ledningsnätet. Det är viktigt att ta höjd i föreskrifternas utformning så att de inte hindrar framtida skötsel, underhåll och övervakning av dagvattenanläggningarna i Kräppla.

I förslaget till beslut bör det lyftas fram att reservatet ingår i Tyresåns avrinningsområde, exempelvis inom rubriken ”Beskrivning av Rågsveds friområde”. Som grund till beslutet bör även grönområdenas funktion för infiltration och rening av dagvatten lyftas fram och förtydligas. Genom att de bevaras undviks framtida belastning på Magelungen, som annars är mycket påverkat av förorenat dagvatten från exploaterade områden runt sjön.

Vad gäller beslutets förenlighet med mål, planer, program och befintliga verksamheter bör det kompletteras med en passus om Tyresåns åtgärdsprogram 2016-2021, vilket explicit nämner vattenkvalitetsfrämjande åtgärder i Kräppla samt reservatsbildningen i sig. Förbundet följer årligen upp flera mål, bland annat det om att andelen skyddad natur inom avrinningsområdet ska öka. Förbundet ställer sig således mycket positiv till reservatsbildningen, vilket också bidrar positivt till att miljökvalitetsnormen för Magelungen kan nås.

Övriga, ej sakägare

Engagerad i graffittifrämjandet

Jag och graffittifrämjandet vill understryka värdet av att bevara Snösätragränd som graffitiområde. Platsen har etablerats som ett av Nordens viktigaste områden för graffiti och gatukonst, både för allmänheten och för deltagarna (målarna). Det finns genom graffittifrämjandet och studieförbundet stöd för ett fortsatt arbete kring dessa konstformer och denna plats. Graffittifrämjandet är gärna remissinstans i ärendet.

Privatperson

Jämna all bebyggelse längs med Snösätragränd med marken och sänka bort alla tungmetaller. Området är förfulande och stör fågelliv och naturen.

Privatperson

Hej, jag hoppas graffittifestivalen i Snösätra får vara kvar. Det är den enda anledningen jag har att komma till området. Jag bor i Högdalen.

Privatperson

Perssons betong har stort kulturvärde för området. Lägg in det i naturreservatet!!! Bevara Perssons Betong!

Hitta ett fortsatt samarbete med graffittigänget i Snösätra som en del i "Kulturytan". Fortsätt att prata med gräsrötterna om vad som ska hända med Snösätra industri.

Anonym 1.

Bygg inte bostäder närmast "Perssons Betong" låt skogen där få vara orörd. Platsen vid Perssons Betong är som gjord för "Parkteatern" eller andra framträdanden. Sätt stopp för trafik från koloniloterna (från Magelungsvägen) upp mot Bjursätragatan. Endast gångcykelvägar.

Anonym 2.

2004 skulle industriområdet vara borta 2006. Bort med industriområdet och sanera från föroreningar. Muren kan väl ingå i något kulturarrangemang.

Privatperson

Om möjligt skulle det lyfta Rågsved som förort och område om Magelungen gick att få som badplats inom naturreservatet. Förstått att det är väldigt grunt och växer mycket men kanske det går att hålla efter en mindre yta?

Privatperson

Låt alla nyckelbiotoper i Rågsveds friområde ingå i naturreservatet. Avveckla hela Snösätragränd och låt det ingå i reservatet. Graffiti-verksamhet kan med fördel förläggas till kanten av reservatet vid Cyklopen och skateboardbanan. Stäng av Snösätravägen vid Magelungsvägen och Högmoravägen.

Anonym 3.

Jo när Snösätra industriområde kommer att byggas om så skulle det vara kul om folk som bor i närheten skulle kunna få vara med och skapa vad som kommer att byggas, hända där.

Anonym 4.

Fäll inte för mycket träd. Gamla ekar är starka. Behåll naturstigar. Asfalt är inte bra för hälsan.

Privatperson

Jag ansluter mig till Kräpplagruppens synpunkter i saken!

Privatperson

Bommar på Snösätravägen, en mot Huddinge och en vid nuvarande industriområdet. Naturinspirerad äventyrspark (rutschbana, häng-

broar etc.) vid Perssons Betong, nedre kullen mot scen likt amfiteater. Hela Snösätragränd i reservatet. Grillplats, bankar, tak, naturskola. Kilen upp från dammarna mot Bjursätragatan skall ingå. Ingen bebyggelse kring festplatsen. Tydliga skyltar från centrum. Kartor om området vid reservatets entréer. Rusta upp Kräpplasparet (skyltarna m.m.). Betesdjur på ängarna.

Privatperson

1. Varför inte flytta graffitti-delen närmare cyklopen? Och sänka hela industriområdet!
2. Eller inrätta en liten hantverksby (i industriområdet) i liten by-skala. Inte så stor att biltrafik behövs. Kombinerad konst/hantverk.
3. Förstör inte "Perssons Betong". Utveckla festplatsen till att användas mer, oftare. Varje år samlas människor, familjer, från hela världen (som bor i Rågsved) för att tillsammans fira Valborgsmässafton, höstfest/familjefest, och det är så roligt att se hur bra människor, vuxna och barn, samlas och umgås utan problem. Jätteviktigt för uppväxande barn i vårt samhälle. Därför hoppas jag att det inte byggs bostäder alldeles inpå "Perssons Betong". Jag kan ge förslag på bättre ställen att bygga på.

Privatperson

1. Ytterst viktigt att få bort bosättningen mitt emot Abborrberget. De har bott där i två år, skräp fylla, eldningar. Jag plockar bort skräp varje vecka. De sågar ned träd och buskar.
2. Annan papperskorg vid ankdammen, en med stängt lock, fåglar drar ut matsäcksskräp.
3. Lampor på stigen med den lilla bron mellan de två f.d. torpen.

Privatperson

Ta bort hela industriområdet. Kulturaktiviteter kan förläggas på andra ställen. Ravefester och musikevent stör inte bara 1000-tals människor i området, utan även fåglar, rådjur och ev. betande får och kor, under ca 12 timmar. Dessutom drar det till sig kriminell verksamhet (Jag har vaknat till skottlossning många nätter).

Privatperson

Snösätra industriområde: Hela området bör ingå i reservatet. Om man vill pröva möjlighet att ordna en kulturpark i en del, kan det göras med ett förtydligt syfte för reservatet. Sanering av marken kan göras stegvis. En bom sätts upp för att stoppa genomfartstrafik från Huddinge. En bom måste även till för att stoppa dumpning via Magelungsvägen.

Perssons betong: Bör ingå i reservatet tillsammans med omgivande skog, där jag vill ha en naturinspirerad äventyrspark för barn i den del av skogen som vetter mot Högdalen. Det går heller inte att bygga hus så nära Perssons som är skissat i Hagsätra-Rågsveds-programmet, om festplatsen ska fungera. Det blir annars för störande.

Privatperson

Bra förslag. Området kring Perssons Betong får gärna vara med. Ev. också motionsspåret med skogsdunge mellan Högdalen och Rågsved. Bevara ekskogen hela vägen mot Hagsätra.

Privatperson

Jag tycker att idén med naturreservatet är superbra. Men man ska vara noggrann om all som finns just idag och förebygga framtidens problem! Till exempel:

- Graffitivägg till ungdomar. Just nu är det många unga människor som målar dåligt och målar (inte klottrar). Finns planer till dem. Om man inte tänker ordentligt, då kommer de kanske att måla i närmsta privata område. Cyklopen skulle vara något som man kan ha som möjlighet.
- Rågsveds historia. De gamla byggnaderna får inte försvinna! De är svensk historia. Militärt övningsområde, kultur, musik etc.
- Vi som har kolonilott i Snösättra Nora upplever att vår trygghet har försvunnit. Det är tjuvarna, det är folk som målar dåligt, våld etc. Vi kvinnor känner oss inte trygga. Det är mycket socialt- och polisarbete som inte fungerar.

Obs: För att naturreservatet ska bli en trygg plats, behövs det en ordentlig planering och förebyggande arbete.

Privatperson

För att dels bevara och att utveckla den biologiska mångfalden i hela området är en reservatsbildning ett måste. Det jag helst vill se är en avveckling av Snösättra industriområde, där den kraftigt förorenade marken måste saneras. Dels tycker jag att de nyckelbiotoper som skogsstyrelsen kartlagt skall ingå i reservatet. Arbeta för att hela tiden utveckla mångfalden i form av bete. Betedsjur kan göra så att en stor del av floran återvänder.

Hela området håller en så hög mångfald att det lämpar sig väl för undervisning av skolbarnen i Rågsved. Jag själv har hittat runt 40 rödlistade arter och ett antal signalarter, framförallt de som signalerar höga värden i ek/hasselbestånd som har inslag av mulmbildande skogslind. I ett längre skede ser jag även att vattenförbindelser mellan Huddingevägen och Magelungen (Kräppla) fås at meandra mer för att rena detta dagvatten.

Området ÄR viktigt både ur biologisk mångfald men även som en viktig del av konnektiviteten mellan alla grönstrukturer som då också utgör en viktigt populationsgenetisk länk.

Anonym 5

Kör bort bosättarna. Jag tycker det är obehagligt att gå Kräppla-
stigen!!

Privatperson

Gärna naturum eller liknande. Café? Fortsatt verksamhet med natur-
vandringar. Skapa mer mosaikstruktur i våtmarken vid Ma-
gelungsån. Vandringsled förbi gamla ekar och lindar runt industri-
området gärna.

Privatperson

Mycket roligt att det blir ett reservat. Jag tycker dock att intellig-
gande nyckelbiotoper bör ingå i reservatet. Det är känt att området
som helhet har mycket höga naturvärden och jag tycker att det är
synd att nagga det i kanten. Gör reservatet så stort det bara går!

Jag spenderar mycket fritid i Rågsvedsskogen. Jag och min sambo
har en kolonilott i Snösätra Södra Koloniträdgårdsförening, vi bru-
kar promenera i området och jag springer en runda i området ett par
gångar i veckan. Jag tycker att det är bra att delar av området är
tänkta att bli naturreservat, men tycker att det vore mycket tråkigt
om inte hela området skyddas. Kräpplagruppen har givit ett mycket
bättre förslag på reservatsgränser, där ett betydligt större område
skyddas. Det som jag tycker allra sämst om i förslaget från Stock-
holms kommun är att nyckelbiotoperna närmast Rågsved inte ingår
i reservatet. Dessa ligger kant i kant med reservatet och har lika
höga naturvärden, så det är enligt min mening oförsvarbart att
lämna dessa utanför.

Genom att skydda hela området skulle Stockholm kunna framstå
som en kommun i framkant när det gäller naturskydd. Det före-
slagna reservatet ger istället intrycket att ni inte kan låta bli att äta
upp en bit av kakan innan ni ska ha den kvar. Ni kommer inte att få
något beröm för att ni faktiskt skyddar stora områden med höga na-
turvärden. Istället kommer ni att få massiv kritik för att ni låter
andra områden med lika höga naturvärden ligga utanför reservatet.
Och om ni sedan försöker exploatera dessa områden så kommer jag
och många med mig att protestera och överklaga in i det längsta.
Det enda bra alternativet är att skydda området i sin helhet.

De bostäder som ni eventuellt skulle kunna bygga på områdena som
lämnas utanför reservatet skulle dessutom vara en droppe i havet

när det gäller att lösa bostadsbristen. Bostadsbristen bör lösas genom att man bygger på andra områden i Stockholms län, där det inte finns höga naturvärden. Det skulle inte vara några problem alls.

Det framhålls att nästan all oexploaterad mark i Stockholms kommun är skyddsvärd och att man därför måste bygga på den. Jag förstår inte hur man kan komma till den slutsatsen. Den självklara slutsatsen är ju att man inte borde bygga mer på oexploaterad mark! Det är sant att de skogar som finns kvar i Stockholms kommun har höga naturvärden för att skogen inte brukats på länge. Men dessa skogar utgör trots allt en väldigt liten del av Stockholms kommun. I övriga Sverige, där skogsbruket har förstört naturvärden, har man en möjlighet att höja naturvärdena betydligt genom att undanta skog från avverkning och övergå till ett hyggesfritt skogsbruk. I Stockholm är de värdefulla skogar som försvinner försvunna för alltid, eftersom bebyggelsen som tar deras plats knappast kommer att rivs för att ge plats åt nya skogar.

Jag rör mig ofta i det som nu ska bli naturreservat och tycker att det är ett mycket vackert område. Jag tycker att ni bör inkludera kantzonerna närmast Rågsved i reservatet. Dessa områden är väldigt viktiga för naturupplevelsen när man går på den stora gång- och cykelbanan genom området. Om man bygger bostäder i kantzonerna kommer man istället att gå intill bebyggelse längs kanten av reservatet. Det skulle inte alls vara lika trevligt. Stora delar av kantzonerna är dessutom nyckelbiotoper, så det vore naturligt att låta dem ingå i reservatet även av naturskyddsskäl. Det vore också positivt om reservatsgränsen dras så nära Rågsveds centrum som möjligt. Detta skulle ge Rågsvedsborna något att vara stolta över och öka tryggheten och trivseln i området genom att många besökare kommer att ta sig till reservatet via Rågsveds centrum. Jag är övertygad om att ett stort och välbesökt naturreservat skulle vara mycket bättre för Rågsved än några nya hus.

Privatperson

Inrätta ett naturum/utbildningsplats med café, utställningar, möteslokal m.m. med fokus på Biologisk mångfald. Placera den bredvid Cyklopen med gångstig ner till Rågsveds friområde. Anlägga parkering och busshållplats längs Magelungsvägen. Inte placera på industriområde eftersom vi inte vill ha in trafik i området. Skolor, förskolor, allmänhet, boende i området behöver lockas till området och då är ett café som man ser från vägen en bra inkörsport, lätt att ta sig till.

Anonym 6

Minimera biltrafiken. Helst skulle jag se att industriområdet blev till någon form av mer öppna kulturverkstäder som inte känns så stängda för allmänheten. Graffitiväggarna får gärna vara kvar men att sprayburkar och skräp bör få en professionellare sortering. Tycker även att all asfalt skulle bytas ut mot typ grus eller annan mjukare vägsort.

Skulle gärna se ett utegym. Sen om det skulle vara möjligt att rensa upp i vattnet även på denna del av Magelungen. Större hundgård bredvid kolonilotterna och samtidigt skapa mer rörelse runt lotterna och kanske bidrar till en tryggare känsla och mindre stölder.

Privatperson

Jag och många andra ser som det mest värdefulla i vårt boende den vilda naturen. Det är det de boende vill, vilket kommit fram i många samråd genom åren, från 90-talet och framåt när jag varit med. Jag har läst hela skötselplanen och förslag till beslut. Syftet med naturreservatet säger staden ska vara att skydda naturen. Då måste man absolut ta med alla nyckelbiotoperna som nu ej ingår i reservatsförslaget. Jag tänker på de skogsbergssluttningar som kantar parkvägarna och som skapar känslan av orörd natur: 1) Den sluttning som ligger mellan dammen Bjursätragatan. 2) Den sluttning som nu finns mellan cykelvägen väster om Snösätra Norra Koloniområde och Bjursätragatan. Bra att naturskyddsområdet ska skötas men det får ej bli park. Och ingen buss- eller biltrafik genom området.

BRA ATT RÅGSVEDS FRIOMRÅDE BLIR NATURRESERVAT

Men hela friområdet skulle bli naturreservat.

När EÅV:s stadsdelsnämnds ordförande lovade att de rödgröna skulle se till att friområdet skulle bli naturreservat sa hon ingenting om att bara en del av friområdet skulle bli reservat. Detta lovades från scenen på Perssons betong när stor allmänhet och många lokala politiker var där för att protestera mot Joakim Larssons förslag att bebygga Perssons betong. Det föreliggande förslaget närmar sig Joakim Larssons förslag att "bara bygga i kanterna" samt att bygga i industriområdet.

HÄLSAN OCH TYSTNADEN

Undertecknad bor nära Rågsveds friområde och anser som de flesta boende i området (dokumenterat sedan flera årtionden tillbaka) att friområdet i befintligt skick är vårt boendes främsta tillgång. Friområdet duger precis som det är med plats för vandringar i orörd natur och obruten grönska och en tystnad som går på djupet och läker. Området är ett oslagbart läkemedel, kan användas fritt som sådant. Sådana områden är en eftertraktad bristvara i närheten av en stor-

stad. Därför är det illavarslande att Ulrika Egerö godkänt (själv formulerat?) följande text i "Förslag till beslut för Rågsveds naturreservat oktober 2017" (sid 16): "I tätortsnära naturreservat ligger ofta bostadsbebyggelse och andra verksamheter tätt inpå reservatet. Buller och indirekt påverkan från järnväg, vägar, verksamheter och bostadsområden måste ses som rimliga störningar i naturreservatet." I Rågsveds friområde finns inga sådana störningar eller VÄLDIGT LITE. Denna formulering ska godkänna en framtida försämring av tystnadskvaliteten i friområdet vid bebyggelse i friområdet, det är helt klart, vilket jag protesterar emot.

DE SKOGSKLÄDDA KULLARNA OCH TYSTNADEN

Att området är så tyst bidrar de skogsklädda kullarna runtom till. När man på Huddingesidan högg bort skog för att bygga villaområdena SKOGEN och ÄNGEN (jag var där och kollade byggprocessen) bidrog det till att ljudnivån höjdes något i Kräppladalen. Trafikbruset från Huddingevägen letade sig in. Vad händer med de stora skogsklädda kullarna (nyckelbiotoper) norr om Nynäsbanan som inte föreslås ingå i naturreservatet? Glesas skogen ut där så letar sig trafikbrus från Magelungsvägen in i naturreservatet. Rågsveds naturreservat måste omgärdas av skogsklädda höjder för att tystnaden ska bibehållas, en UNIK tillgång som läker. Vårt oändliga summor pengar eftersom det aldrig kan återskapas.

SOLBERGASKOGEN

Jag har vandrat i den skogen, lika fin som skogen i Rågsved. Det fina intrycket förstörs till stor del av trafikbruset från motorleden nedanför.

RÖJNING AV GRÄS, GRENNAR, BUSKAR, TRÄD LÄNGS STIGAR OCH CYKELVÄGAR

Det får ej bli park!

Den ursprungliga, vilda naturen är det större upplevelse att vandra i. Parkarbetare förstod ej, för ca 15 år sedan när de röjde utmed en parkväg längs en bäck i området, att de förstörde nyckelbiotopen där. Gullpudran försvann och in trädde stora bestånd Träjon. Det är en allmän uppfattning bland de boende här att de som röjer och håller efter saknar kunskap, tar bort för mycket och fel saker.

För ca 20 år sedan var delar av gamla byvägen en underbar, vacker lövsal, en tunnel av grönska, svalkande och skyddande mot solen. En trolsk stämning fanns där. Nu är gamla byvägen delvis förstörd, kantas glest av träd med höga, raka, grenlösa stammar och högt däruppe en trädkrona. Solen gassar i tomrummen. Ute på ängen där bredvid, det som tidigare var en äng, låter man däremot aspslyet breda ut sig, det har nu blivit en aspskog där.

ENTREER I OMRÅDET, CAFÉ M.M.

Får ej störa den vilda naturkänslan.

BILVÄGAR, BILTRAFIK, BUSS, PARKERINGSPLATSER

Förbjudet i naturreservatet. Planeras detta?

Illavarslande formuleringar om anläggning av väg för motorfordon mellan Rågsved och Snösätra gränd i text sid 9 § A 1: "Förslag till beslut för Rågsveds naturreservat oktober 2017", godkänt av Ulrika Egerö.

MOTIONSSLINGA

Ingen sådan, framför allt ingen belysning. Hör ej ihop med vild natur. Folk springer redan mycket på befintliga vägar och stigar här.

"FÖRSTÄRKT NATURSTRÅK MED NATURSTIG"

Hur gör man det? Varför måste det förstärkas? Vi har redan naturstigar, duger som det är. Man behöver inte "stärka områdets attraktion". Men en ny damm längre västerut och en naturstig utmed Kräpplaån vore kanske ej dumt, som föreslås.

"NATURSTRÅKET BÖR INNEBÄRA ATT ROFYLLDHETEN BIBEHÅLLS"

Två reservationer i samma mening, och meningen gäller området vid dammen. På andra ställen i förslaget finns inga reservationer, det talas om tystnad och rofylldhet. Men just här, vid dammen, är man inte säker på att rofylldheten kommer att kunna bibehållas, men man gör ett försök genom att "förstärka naturstråket". Tänker man bygga långt ner i nyckelbiotopskogen strax norr om gamla byvägen och ska bostadsområdet störa rofylldheten? Eller ska ny gångväg/gångvägar nerför backen (nyckelbiotop) med ny entré till naturreservatet (kommer att förstöra skogen där) störa rofylldheten? Hur ska man få det tyst igen?

BJÖRKDUNGEN

Just vid dammen, till en stor björkdunge där, har en landskapsarkitektstuderande valt att förlägga en plats för sorgbearbetning. Hon valde just denna björkdunge för ljuset och rofylldheten där, sa hon. Therese Ingerdal heter hon. Uppsatsen heter "Platser för kontemplation i vår utomhusmiljö. Från minneslundar till grönområden. SLU Alnarp 2009". Jag har häftet hemma, och det finns på nätet. Therese tycker att Rågsveds natur är mycket fin, bl a har hon hittat stora, fina mossklädda stenar. Hon har intervjuat tre personer från olika föreningar i Rågsved, bl a mig, i samband med att hon arbetade på sin uppsats.

SKOGSKLÄDDA NYCKELBIOTOPEN OVANFÖR DAMMEN

Bebyggelse vid Bjursätragatan får inte synas från gamla byvägen, som sagt. Går man från Huddingevägen österut utmed gamla byvägen ska det vara bara skog att se på vänster sida ända fram till Snösättravägen. De nya husen utmed Bjursätragatan får inte synas från gamla byvägen. Minst hälften av backen ner mot gamla byvägen måste bli naturreservat. Inkom till Stockholms stadsbyggnadskontor - 2018-02-04, Dnr 2017-14371 Det är alltså OK att bygga intill Bjursätragatan. MEN:

1. Visserligen förstörs en mycket vacker backe att gå i och uppleva, inkörsport till och del av Rågsveds friområde (nyckelbiotop).
2. Visserligen förstörs hållmarken med den gamla tallskogen (nyckelbiotop, bör bevaras enligt skogsstyrelsen).
3. Visserligen förstörs DAGISBARNENS UTFLYKTSMÅL. Jag har genom åren stått på min balkong och fotograferat dagisgrupper som gått över gatan med sin personal och sedan gått upp i den plana hållmarken (diabilder). Där har de lekt. Det är ont om naturliga lekplatser för barn där de får röra sig fritt och uppleva natur. Jag har en gång besökt dem där och talat med personalen som tyckt att det varit så bra att ha barnen där, de kan ej ramla ner där. Där har de lekt sånglekar, letat insekter osv och ätit sin matsäck. Det har byggts ett nytt, stort dagis bara 100 meter därifrån (ännu ej invigt), så ännu fler barn skulle ha kunnat leka där i framtiden.
4. Visserligen förstörs ett mindre område på hållmarken som eldhärjades för ca 10 år sedan, kanske intressant för biologer att undersöka i framtiden. Förkolnade rester finns kvar, och det har växt nytt.
5. Och, visserligen förstörs min vackra skogsutsikt från mina fönster och min balkong.

SKOGSKLÄDDA NYCKELBIOTOPEN VÄSTER OM SNÖSÄTRA NORRA KOLONIOMRÅDE SAMT PERSSONS BETONG

När man är i Rågsveds friområde gör de grönskande kullarna att man känner sig omsluten av natur. Det bidrar starkt till naturupplevelsen. En vanlig förtjust kommentar från besökare på min kolonilott är "oj, vad härligt att det är grönt runtomkring, inga hus, och så nära stan". Om man skulle bygga mera i skogen får det absolut inte synas från parkvägen, där man promenerar och får sin vilda naturupplevelse. Och fåglar och andra djur får stora ytor att vistas på som gynnar arterna och är en förutsättning för att speciella arter ska kunna leva där. Minst hälften av backen ner mot parkvägen måste bli naturreservat. Och Perssons betong måste behållas som festplats.

Anonym 7

I Snösätra har det sen länge funnits en graffitikultur, alltså många graffitikonstnärer har lagligt kunnat måla graffitti där. Jag tycker det skulle vara tråkigt ifall den verksamheten försvann. Så med andra ord, låt det finnas kvar väggar att kunna måla graffitti på.

Privatperson

Avveckla Snösätra industriområde som har en byggsopsorteringsanläggning. Kan det vara lagligt?

Privatperson

Inga fler vägar i området. Ingen busstrafik. Undvik bebyggelse norr om Kräpladammen och öster om Ostkammaren.

Privatperson

Begränsa trafiken på den ”lilla” vägen ned till ”industriområdet”. Spärra av så att möjligheten att dumpa skräp utmed denna väg upphör. Bedrövligt mycket skräp, tungt avfall som ingen vill ta hand om. Naturresevat, fantastiskt. Tack.

Privatperson

Området ”ovanför” dammarna bör ingå i naturresevatet. Där finns viktiga naturvärden! Dessutom! När besökare i naturresevatet uppehåller sig vid dammarna bör backens grönska (sommartid) och växtlighet finnas kvar som en barriär mot bebyggelsen på Bjursätragatan. Då skapas en känsla av att området är större än vad det faktiskt är. Att vara mitt i naturresevatet men se massa hus runt omkring vore synd. Då blir resevatet mer till för som sitter i sin lägenhet och tittar ut än för naturen och besökare. Samma sak tycker jag ska gälla för området vid samlingsplatsen Perssons betong i backen ovanför kolonilotterna (norra).

Privatperson

Jag ställer mig positiv till resevatet, bra att hänsyn tas till Hanvedenkilen. Den viktigaste frågan för mig är att Fagersjöviken inte växer igen. Det är den enskilt största frågan för alla i vår ände av Magelungen. Vassröjning, partiell muddring och ombesörjning av vattenkvalité vore en glädje.

Privatperson

Hela Snösätragränd skall absout ingå i naturresevatet. Vi som bor 300-400 m från Snösätragr. Uppslagområde har fått nog av ljudstörningar, otrolig klotterökning och otrygghet. Låt området vara fri från biltrafik! Låt oss äntligen få bli stolta över naturresevatet med endast naturens ljud.

Privatperson

Förslaget är mycket lovvärt och genomarbetat och i det stora hela bra. Området är mycket viktigt som rekreationsområde för de boende samtidigt som det hyser höga naturvärden. Några kompletteringar skulle göra att resevatet tillförs ytterligare kvaliteter:

1. Område 1 (se bifogad karta) som ligger i Huddinge kommun är inte med (se bifogad karta). Det är skogligt det mest värdefulla barrskogsområdet i dalen med mycket grova granar och tallar och en hel del död ved. Det bör undersökas med Huddinge kommun om man inte kan samarbeta och få med detta värdefulla område i reservatet.
  2. Detta område ligger också i Huddinge (se kartan), längs Mågelungen och är mkt skyddsvärt. Även här borde ett samarbete med denna kommun göra det möjligt att införliva området i reservatet. Nära kurvan vid Högmoravägen står en jätteek där den sällsynta och fridlysta saffransticken växer (se bild). Resten av området är ädellöv med stort inslag av hassel. Här växer bl.a skogsknipprot.
  3. Kräppladiket, främst öster om Snösättravägen bör meandras för att ta upp mer närsalter och gynna fågel-och grodlivet. Även en damm bör kunna anläggas här. Jag kan inte se att detta finns med i skötselplanen.
  4. Snösättra industri (upplagsområde). Denna skamfläck för området måste avvecklas helt.
- Det förefaller mycket märkligt att behålla ett sådant område som en ö mitt i ett naturreservat. Dessutom bör Snösättravägen genom reservatet stängas av för biltrafik.
5. Dessa områden (se kartan) är alla klassade som nyckelbiotoper och bör ingå i reservatet.
  6. På lämplig mark i området föreslår jag att man skapar en mindre slåtteräng för att öka den biologiska mångfalden. Gärna i något område som tidigare varit slåtteräng (se gamla kartor).
- Aktiv i Naturskyddsföreningen och Stockholms Ornitologiska förening samt medlem i Kräpplgruppen

Privatperson

Hej. Jag skriver till er angående förslaget till Rågsveds friområde och naturreservat. Enligt bifogad karta över området så är det en del

av området som ni inte har valt att ta med i förslaget, denna del har jag markerat med röd cirkel för förtydligande. Detta är ett skogsparti med högt ekologiskt värde med gamla träd där mycket smådjur håller till, förutom detta så ger området en stark möjlighet till rekreation då den hjälper till att omsluta gångvägen med grönska. Denna led gör att man vid promenader året om får möjligheten att känna ett lugn av att vara omsluten av skog och detta inte alls långt ifrån sitt eget hem. Jag skulle säga att området jag markerat är mycket värdefullt för både djur, natur och vi människor som bor i närheten och bör därför vara en del av naturreservatet.

Privatperson

Det har tagit lång tid för staden att komma fram till ett förslag med många frågetecken. Även om Roger Mogert "Paketet" ska behandlas framöver så har staden varit lite väl snål i gränsdragningen. Både vid Bäverdammsgränd och vid Perssons Betong kan gränsen utökas.

Staden har varit otydlig med vad som ska göras med ön mitt ute i naturreservatet som inte ingår i det planerade naturreservatet. Området bör läggas i naturreservatet samt tydliggöras bättre i planen. Finns goda möjligheter för att utöka värdet i området tillsammans med koloniträdgårdsföreningarna. Föreningarna borde få rätten att bygga nya dagstugor på 4-6 kvm. Odlarna skulle kunna stanna mer och längre i området, regnvatten från taken skulle kunna användas till odlingarna, stugorna används också för att torka växter/kryddor. Toaletter och skötrum. Skulle vilja se vandrarhem/ hotell nära Rågsved. I övrigt intressant att se framöver om naturreservatet hinner bildas före valet i september och vad som händer vid eventuella förändringar i Stadshuset.

Privatperson

1. Buffert zone .

Angående avgränsningen anser jag att dom 3 skogspartierna upp mot bjursätragatan och mellan bäverbäcks och bäverdammsgränd som inte är med i förslaget skall tas med. Dom kommer fungera som buffertzoner mellan bebyggelse och reservatet och på så sätt göra att

man får en naturupplevelse. Kommer bebyggelse hela vägen ner till gångvägen kommer man inte få en naturupplevelse där eller känsla av rekreation. Gränsen för naturupplevelse skjuts längre bort. Dessutom är det många gånger enklare att röra sig i dessa än i träskområdena längre ner.

Hagarna.

Det finns väldigt mycket staket/hagar runt om i hela det tänkta området vilket många gånger hindrar en från att ta sig runt i naturen. Jag anser att vi borde ta bort en hel del av staketet, särskilt där folk rör sig mycket. T.ex: hagarna vid gångvägen nedanför bäverdamms och bäverbäcksgård. Men även på den fina kullen/berget mellan snösättravägen och snösättragränd. Detta också för att det nästan aldrig finns djur i hagarna och därför inte fyller någon funktion. Bättre att satsa på ett mindre antal hagar och verkligen ha djur där, gärna året om.

3. Vägar, stigar, spår.

Ta bort bilvägen (snösättravägen) som går igenom hela området. Minska bredden och gör om det till en grusväg/gångväg för gående och cyklister utan motorfordonstrafik. Satsa på att naturreservatet ska bli bilfritt och investera i flakcyklar till koloniområdena och dom blivande aktiviteterna i snösättra. Våga vara progressiva! miljöfrågan blir bara viktigare och viktigare. Bilvägen idag tar bort lugnet och naturupplevelsen och förhindrar verkligen rekreation och faktiskt även socialt umgänge.

Fler motionsspår behövs. Där man kan springa i skogen, naturen och inte på asfalt. Väldigt dåligt med det idag.

4. Området mellan koloniområdena.

Det har potential att bli en bra mötesplats, då många rör sig där idag, både flanörer och kolonilottsägare. Området skulle kunna bli en plats där dom 2 koloniområdena tillsammans kan ha en marknad och ett cafe med grönsaker från området (sommartid)

5. Utegyms

Jag anser att högdalen rågsved behöver ett bra utegym i klass med det i farsta strand,grimsta,ågesta eller hornstull. Det ska vara i trä ! och vara bra utrustat . Alltså ha många olika "maskiner" med möjlighet att träna hela kroppen och många muskelgrupper. Det ska ligga nära joggingspår och gärna vara på en öppen och solig plats, Tex: platsen mellan kolonilotterna. Allt detta är viktigt för att utegymmet ska bli attraktivt. Dom som finns idag, i metall nära högdalen används aldrig.

6. Naturlekpark

Bygg en stor vild lekpark i bara naturmaterial (trä) ,med organiska former och med gräs som underlag. Gärna med buskar och träd invävda i parken/ställningen. Med mycket gömställen och möjligheter till klättring. Tänk motsatsen till många av dagens stela och kala lekparkar med plast eller asfalt som underlag. Gärna utformad så både barn och vuxna kan ha kul. Mycket sittplatser både bord och stolar i anslutning, gärna även för större sällskap. Låt barnen vara med i utformningen.

Fruktträdgård

Massa fruktträd och buskar planterade bredvid .

Grillplatser & sittplatser

Massa sittplatser och grillplatser med möjlighet att vara många samtidigt, gärna i anslutning till parken men även på andra platser i naturreservatet. Det gör det till en bra plats att mötas. Platsen man väljer för detta måste ju från början vara en plats som folk generellt upplever som trevlig. T.ex solig och öppen plats, gärna vatten i närheten.

7.Snösätra

Behåll hela området. Området längst ner som nu är med i naturreservatet är det som används mest i nuläget till sociala aktiviteter och har också bäst upplägg för det rent arkitektoniskt. Därför är det viktigt att behålla det.

Låt kulturutövare av olika slag och föreningar få plats i området, gärna lokala sådana! Alla kan hyra varsin del och ansvara för den. Behåll gräsrotsinitiativet som redan skapats i området mellan företagare och målare och låt konsten (graffitin) fortsätta. Hyrorna måste vara låga, så att lokala icke vinstdrivande engagemang i huvudsak kan få plats. Anlägg en bra återvinningsstation i anslutning, där även sprayburkar går att återvinna. Som staden tömmer regelbundet. Snösätra kan bli en otroligt häftig mötesplats, verkligen med en egen karaktär.

8. Magelungen.

Rensa upp Magelungen. Så att människor i området får tillgång till vattnet. Både genom bad och utsikt. Anlägg en badplats, förslagsvis på solsidan. Idag får folk i Högdalen och Rågsved åka långt för att bada ,det skulle betyda oerhört mycket och lyfta hela området att få en badplats, och tillgång till Magelungen.

Privatperson

Jag anser att Naturreservatet i Rågsved ska utökas och åtminstone även innefatta all nu befintlig skogsmark öster och söder om Bjursätragatan.

Privatperson

I första hand, stor tack för intentionen att bilda Rågsveds naturreservat!

Borde stanna vid detta men vill ändå uppmärksamma ett litet område som bör ingå i reservatet, här nedan markerat i rött. I Callunas ekologiutredning har området "högt värde" och jag upprepar inte deras argument. Men, det innehåller en källa. Den springer fram bakom parkeringshuset och når så småningom våtmarken söder om grusvägen. På vägen bildar den en mikroklimat. Det växer stora ormbunkar och marken är täkt av harsyra. Lite grann som Granby - en av södertörns rikaste mosslokaler - i Paradisets naturreservat. Här stannar folk och lyssnar på det sällsynta porlande ljudet, här har alla Rågsveds barn byggt en koja, tack vare duktiga förskolepersonal. Mot väster inom samma rödmarkering finns stadsdelens största blåsippebacke och längre norrut, nästan på Bjursättravägen växer blomkålssvamp på gamla tallars fötter. Under mina 28 år i Rågsved har bildandet av detta reservat varit en ständig önskemål. Nu när det händer vill jag endast be er titta en gång till över gränserna.

Privatperson

Ni planerar att bygga bostäder utmed promenadslinjan i Rågsved. Vi anser att det inkräktar på våra dagliga promenader om ni bygger bostäder längs med promenadslinjan. Vänligen ta hänsyn till detta önskemål.

Privatperson

Området som föreslås bli naturreservat utgör idag en påtaglig barriär mellan Fagersjö, Rågsved och Huddinge. Geografiskt korta avstånd förlängs påtagligt av en eftersatt infrastruktur för gång och cykeltrafik och området upplevs ofta som otryggt nattetid. För områdenas utveckling är det av stor vikt att kommunikationsmöjligheterna, speciellt för barn och ungdomar, mellan områdena förbättras avsevärt. Att göra området till naturreservat kommer att utgöra ytterligare ett stort hinder för denna nödvändiga utveckling av vår närmiljö.

Speciellt utgör utbredningen av naturreservatets nordligare delar ett frågetecken. Området från Nynäsbanan ner till och med koloniområdena bör uteslutas från reservatet i sin helhet. Delvis av skälen ovan, men också då närheten till tunnelbanan gör att området är av stort värde för framtida bostäder. Den föreslagna utformningen riskerar därför att öka exploateringsstrycket på andra grönområden i området som har betydligt högre värde som rekreationsytor för oss boende.

Förslaget om naturreservatet och dess utformning förefaller ha goda intentioner men kommer utgöra en påtaglig försämring för områdets möjligheter att utvecklas i positiv riktning och bör återbördas till ritbordet.

2 privatpersoner

Det är tydligt att Stockholm stad vill se vissa begränsningar av det område som av Kräpplagruppen föreslagits ingå i det blivande reservatet. Det är olyckligt främst när det gäller de naturvärden som tidigare inventering påvisat. Om reservatet begränsas genom att exv skogen fram mot Bjursåtravägen inte inkluderas finns risk för att marken bebyggs, vilket givetvis påverkar angränsande delar av reservatet. Vi protesterar därför mot de föreslagna begränsningarna.

Privatperson

Jag önskar att även de områden med nyckelbiotoper ska ingå i reservatet. Speciellt det skogsområdet som går ner från Bäverdammsgränd. En asfalterad gångväg genom gammal uppvuxen skog. Det är en lisa för själen att gå där.

Skulle behövas större genomströmning av vatten i Kräppladalen. Vad jag hört så ledde man bort vattnet från Kyrksjön på Sjöängen mellan Älvsjömässan och Brännkyrka kyrka mot Mälaren. Innan dess rann vattnet ut i Magelungen. Mälaren klara sig med sitt vatten men Kräpplaån och Magelungen behöver mer tillströmning av vat-

ten. Då skulle alla Änder och andra fåglar i Kräppladammen få renare vatten att simma och leva i. Eller om det finns ett bättre sätt att lösa friskare vatten försörjning på.

Snösätra industriområde. Marken behöver saneras med växter eller på annat skonsamt sätt. Graffitin smutsar ner naturen men är samtidigt en stor sevärdhet även utanför Sveriges gränser så det kan vara av intresse att bevara ett tag i alla fall. Det finns giftfri färg som kan användas. Pant på färgburkar vore bra.

Privatperson

Jag skriver till er då jag har hört att skogen mellan Bjursätragatan och Kräppladalen ev inte tillhör naturreservatet och således kan försvinna? Jag vill protestera starkt mot detta. Denna skog ser jag användas dagligen av ett flertal förskolegrupper från Rågsved och Stuvsta. När vi köpte vårt hus i Stensängen Stuvsta var ett närliggande skogs/grönområde ett tungt vägande skäl till att vi kunde tänka oss att bo just där. Mina barn och jag rör oss där flera gånger i veckan. Även många andra ålderskategorier använder den lilla skogsbiten för promenader och rekreation och jag anser att det vore oerhört synd om den försvinner, är det planen?

Privatperson

- Alla nyckelbiotoper bör ingå i reservatet.
- Man borde göra ett utegym nedanför radhusen vid Rågsvedsvägen. Den slänten bör bli mer allmän. Ett utegym där skulle också kännas tryggt även på kvällen.
- Ängen ovanför dammarna västerut bör bli en blomsteräng för att öka den biologiska mångfalden. Antalet insekter minskar så blommor behövs. Bord och bänkar bör finnas på flera ställen.
- Bete är av högsta vikt. Det kostar visserligen en hel del men det gör även slätter. Djuren kan vara i hagarna vid Myrängsvägen på natten, där ligger en hel del hus. Betesdjur höjer intresset för reservatet.
- Vad saneringen av Snösätragränd bör man samarbeta med t.ex. KTH och forska. Kanske man då behöver någon form av byggnad.
- Viktigt att stänga av Snösätravägen.
- En ekodukt över järnvägen vid Högdalstopparna är viktig för att djur skall kunna förflytta sig.
- Ett regnskydd i form av ett tak är bra för förskolor.

Privatperson

Jag är aktiv målare i Snösätra och delaktig i Snösätra kultur genom att ha hand om barn/prova på vägg under event, bland annat spring-beat festivalen som är varje vår. Här kommer några av mina synpunkter:

1. Att i största möjliga mån bevara graffitiområdet i den omfattning det är idag och rusta upp befintliga väggar då det är många som kommer dit för att måla och är idag det största tillhåellet för den kulturen samt de andra lagliga väggarna är för små och för få. Det är lång väntetid vid dem.
2. Samarbetsmöjligheter med olika aktörer och föreningar. Öppna upp för olika kulturella möten och upplevelser.
3. Pedagogik och rörelse för barn och ungdomar då det är en fantastisk kreativ form som hela kroppen används och främjar för utomhus aktiviteter. Teambildningar och samarbetsövningar för alla. Kurser inom musik, Dj samt drama/teater mm.

För övrigt tycker jag att det är en förträfflig idé att plantera mer växter och att spärra av området för trafik för en mer harmonisk naturupplevelse. Träden på baksidan kan skyddas genom att bygga plank eller dyl. runt dem. Burkhantering måste styras upp via bättre kärl och oftare tömning.

Privatperson

Viktiga nyckelbiotoper är inte med i reservatet.

Data från Skogens pärlor

N 1156 - 2012 Lövrik barnnaturskog

N 1149 - 2012 Lövrik barnnaturskog

N 1157 - 2012 Lövskogslund

N 1150 - 2012 Hällmarksskog

N 1161 - 2012 Lövskogslund

De bör ingå i naturreservatet.

Avveckla Snösätragränd i sin helhet.

Sanera marken och låt området återgå till naturen tex genom plantering av tallar eller ekar.

Mötespunkter bör placeras på populära platser: Dammarna,

Perssons betong, koloniområdena.

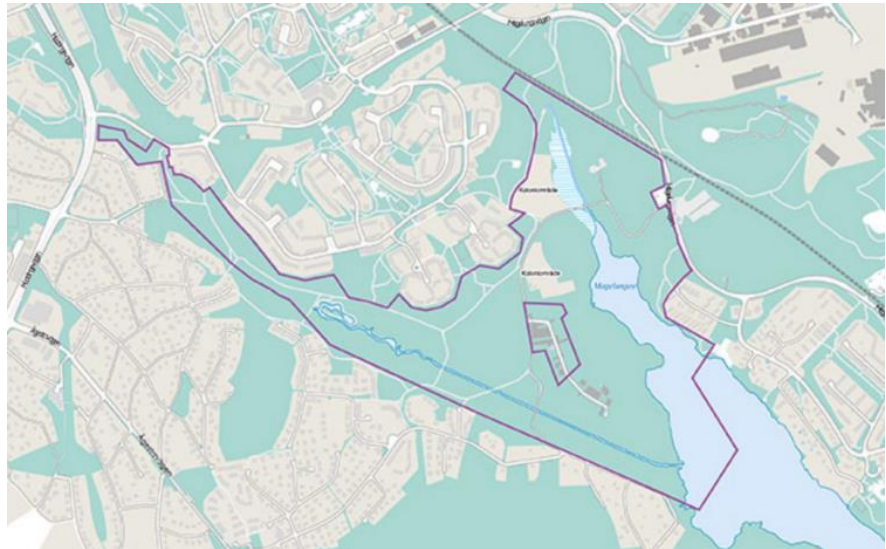
Arbeta för rofylld miljö. Bullerplank längs med järnvägen

Avstängd Snösätraväg. Ingen genomfartsväg till Huddinge.

Säkerställ ekologisk skötsel Reservatet måste skötas av kompetent personal med ekologisk examen.

Skötselplanen bör ha mindre gallring och mer fri utveckling.

Föreskrifter. Fokusera på natur, mindre på kultur.

Privatperson

Tyvärr hinner jag inte lämna heltäckande analys på bristerna på Stadens förslag på TRÖSTPRIS på liten lott grönt. Jag var på Folkets hus då ekolog och flera stadens beslutsfattande bjöd på förslag liten glänta. Framförallt är området för litet, skogen med ekar ska också inkluderas. Ni drar ju gränsen bara för att kunna exploatera vid gränsens andra sida med omfattande bebyggelse. Fel - liv och allt levande tål inte mera betong. Allt kan ju inte byggas ändå så ni erbjuder inte oss levande något alls.

Sedan måste vattenvård mellan Huddinge och staden utföras. Magerlungen måste muddras.

Fortsättning på synpunkter för bevarande av liv och levande vattenled över kommungränser:

Jag instämmer i stora delar av Kräpplagruppens skrivelse. Ni har sparat för lite viktiga naturvärden i ert pressade förslag pga det blir val i år. Det är inte bra ert egna fördelar styr naturintressen. Jag begär att ni med kunniga naturvetare och kännande medborgare rättar till fel gjorts på 1800-talet beträffande avrinning av dagvatten. Ekologen (NN?) sade att det kostar för mycket att rätta till allvarliga icke ekologivänliga asfalteringar i området. Det är klart att det kostar och det får kosta.

Livet är dyrbart. Det finns en Tyresås vattenprotektorat som rör över kommungränser. Den enheten, er egen övergripande enhet, ska kopplas in innan Stockholms personer bestämmer någonting över våra levandes huvud. Tyresås vattenkunniga ska vara vägledande för vattenfrågan i ån som avgränsar till Rågsveds naturområde.

Vattenavrinningen till havet från ån och sjöar är som människans blodomlopp. Ni kan inte bestämma någonting drastiskt (=för litet område besparats) för Rågsveds friområde innan vattenavrinningen är förbättrat. Det är livsavgörande att ta vara av dagvattnet för att motverka översvämningar. Att ta vara på dagvattnet måste också göras nu -. fast för 150 år för sent i fall att det blir torka.

Rädda Magelungens vänner, föreningen, måste inkluderas i planering för gångna misstag. Det bör bli slut på storhetsvansinne i bygandet utan hänsyn till livsvillkor för allt levande i hela Stockholm. Det råder alltings omsesidiga beroende. Tiden tog slut igen, biblioteket i Högdalen stänger nu.

Privatperson

Vi har hört talas om att ni kanske ska bebygga i Kräppladalen. Gör inte det. När man ingen trädgård har går man ner till detta område och får andas ut, det är en oas i betongdjungeln. Vi som bor/vistas i Rågsvedsdalen är inte alls förtjusta i tanken, på följande grunder:

1. Hälsa & rekreation. Det kommer förstöra vår möjlighet till rekreation. Studier visar att avståndet till vild natur bara kan vara ett visst antal meter, för att människor ska ta sig tid att besöka den. Då ger den hälsofördelar som är exponentiella, minskar sjukskrivningar och buffrar för de som lider av särskilda stadier av utbrändhet (Jonathan Stolz et.al.). Rågdalens friområde är just nu en fristad för Rågsvedsbor och denna bebyggelse krymper det redan naggade områdets utsikt - vilket på kort och lång sikt leder till social ohälsa. Vill ni att vi ska flytta??
2. Estetik. Området norr om den lilla ankdammen utgör en tunn trädridå som skyddar området från utsikten av husen i Rågsved. Vid bebyggelse här, blir området mindre vackert/attraktivt. Från Huddinges och Rågsveds sida.
3. Biologisk mångfald. Ni har väl hört talas om att vilda djur kräver "gröna korridorer"? Vilt kommer inte längre kunna ströva fritt i skogen här för att passera mot Magelungen, utan tvingas hålla till söder om dammen. Detta kommer även störa fågelskyddet, för buller kommer störa även de små djuren. Det har också visat sig enligt Kräpplagruppens undersökningar via SNF, att området innehåller rödlistade arter. Hur tänker ni här??

Privatperson

Staden planerar ett nytt naturreservat i stora delar av Rågsveds friområde. Såsom området är skisserat omfattar det stora delar av Magelungens norra del, även kallat Fagersjöviken.

Fagersjövikens i dess nuvarande skick är resultatet av tidigare mänskliga ingrepp som stoppat sjöns naturliga inflöden. Bland annat stryptes ett naturligt tillflöde då Älvsjömassan byggdes. Tillflöden från Högdalen har också stoppats. Resultatet är att Fagersjövikens växer igen och nu riskerar att omvandlas till en stinkande göl om inget görs. Det hela är ett klassiskt exempel på vad statsvetaren Elinor Ostrom har kallat ”tragedy of the commons”, dvs. att en oförmåga att vidta åtgärder för att bevara gemensamma värden leder till att sådana värden för alltid går till spillo.

Det kan tyckas som en välgärning att göra delar av Fagersjövikens till ett naturreservat, men det är i själva verket tvärtom. Fagersjövikens hålls idag igång av konstgjord andning i form av frivillig vassröjning och städning. Strandlinjen hotar ständigt att helt växa igen, vilket skulle göra sjön omöjlig för boende och besökare att njuta av bad, promenader och sena sommarkvällar vid sjön. Kort sagt, för att viken ska kunna vara till glädje för människorna runt den måste det vara möjligt att röja vass och hålla fritt. Tidigare har flera initiativ tagits för muddring och tillförsel av färskvatten, men Stockholms stads passivitet i frågan har varit påfallande vilket sakta förvärrat situationen.

Sträckningen av det planerade naturreservatet innebär att permanenta problematiken med en sjö som lider av mänskliga tillkortakommanden – strypta tillflöden och övergödning. Naturreservatet skulle alltså bevara det onaturliga och det vore spiken i kistan för de åtgärder som borde ha vidtagits för länge sen. Resultatet kommer att bli en stinkande göl som ingen vill komma i närheten av sommartid – en för evigt förlorad pärla.

Om istället Fagersjövikens kan bevaras eller helt återföras till sitt ”naturliga” tillstånd skulle ovärderliga naturvärden för människor och natur kunna bevaras. Värdet av en solig badplats på gång- eller cykelavstånd för barn och vuxna kan inte överskattas.

Jag yrkar på att sträckningen av naturreservatet ändras så att bevarande av Fagersjövikens och skapandet av en sundare sjö möjliggörs för nuvarande och kommande generationer. De arter som är skyddsvärda har gott om utrymme i de mindre bebyggda delarna i norr och i vikens västra del.